

Молода Україна

журнал української демократичної молоді

РІК ВИДАННЯ XI

ЛЮТИЙ 1961

№ 78

В ЦЬОМУ ЧИСЛІ ЧИТАЙТЕ:

Володимир Сосюра — КИЇВ; Микола Лівіцький — ЗВЕРНЕННЯ ДО УКРАЇНСЬКОГО ГРОМАДЯНСТВА НА БАТЬКІВЩИНІ; Володимир Дудінцев — НОВОРИЧНА НОВЕЛЯ; Сергій Голубенко — ЗАКУТИЙ ВЕЛЕТЕНЬ; Андрій Легіт — ЩАСТЯ; Богдан Рубчак — ПРО СЕРДИТИХ І ПРО ГЕНЕРАЦІЮ; Ігор Качуровський — З НОВИХ ПОЕЗІЙ; Ол. Воронин — ПАМ'ЯТІ БОРЦІВ ЗА ВОЛЮ; Павло Тичина — СКОРБНА МАТИ; М. Стиранка — СОВЕТСЬКА МОВНА ПОЛІТИКА; Юрій Буряківець — ЯЛИЦІ; Свирид Ломачка — ГІПЕРТРОФІЧНА КУРТУАЗІЯ; С. Романович — СПОКІЙ У СІМ'Ї — ЩАСТЯ СІМ'Ї; Олександр Ковінька — "ТИ Б ТАК ХОВАВ, ЯК Я ХОВАВ..."; Є Кальман — ДЕЩО З АСТРОНОМІЇ; М. Верес — МУЗИЦІ; Вісті з України; Одумівська хроніка тощо.

МОЛОДА УКРАЇНА

Видає Центральний Комітет Об'єднання Демократичної Української Молоді.

Редагує Колегія.

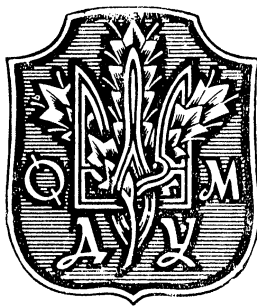
Головний редактор — Б. Олександрів.

Умови передплати в Канаді:

На півроку \$2.00, на один рік \$3.50,

В США і інших країнах — \$4.00 річ-

но. Ціна окремого числа 35 центів.

MOLODA UKRAINA (Young Ukraine). A Ukrainian Monthly Magazine. Published by the Central Committee of the Ukrainian Democratic Youth Association. Subscription in Canada for 6 months \$2.00, one year \$3.50. Single issue 35 c.

MOLODA UKRAINA,
Postal Station "E", Box 8
Toronto, Ont., Canada.

НАШІ ПРЕДСТАВНИЦТВА:

В Австралії:

Mr. S. Krywolap,
Box 1586 M,
G. P. O. Adelaide,
S. Australia.

В Аргентині:

"Rada",
Av. J. M. Campos 556,
San Andres, F. C. Mitre
(Bs. As.) Argentina.

В Англії:

Mr. A. Bondarenko
78 Kensington Park Rd.,
London W. 11,
England.

У Франції:

Mr. N. Grouchetsky
33, Rue Roque de Fillol,
Puteaux, Seine,
France.

K-to: Paris CC 11.087.11

НА ОБКЛАДИНЦІ:

Князь Ярополк (Петро) Із'яславич († 1085) з дружиною княгинею Іриною і матір'ю княгинею Гертрудою перед св. Петром, покровителем княжої родини.

Мініатюра київської (?) роботи з псалтиря трієрського архієпископа Егберта з XI ст., що зберігається в Чивідале (Італія). Вона цінна не тільки як пам'ятка мистецтва княжої доби, але й документальними зразками княжого одягу того ж часу.

Це одна з ілюстрацій монументальної праці "Археологія України" проф. Ярослава Пастернака, друк якої саме закінчується.

700 сторінок друку, 350 ілюстрацій, 4 кольорові вклейки. Ціна — в передплаті — 12 дол., після появи книжки — 15 дол.

«ПІСНЯ УКРАЇНИ»

**НОВА І ЄДИНА В ТОРОНТО РАДІОПРОГРАМА
СЛУХАЙТЕ НАШУ ПРОГРАМУ КОЖНОЇ СУБОТИ**

від год. 4.30 до 5.30 ВЕЧОРА, та кожної неділі з 4-ої до 5-ої год. вечора з радіовисильні **CHWO** на хвилі 1250 М.

В радіопрограмі "Пісня України" виступають визначні українські мистці, науковці, журналісти, обговорюються актуальні події з українського життя.

Наші радіопередачі можна чути не лише в Торонто, але також і в ГАМІЛЬТОНІ, СТ. КАТЕРІНС, ГРІМСБІ, БЕРІ й околицях.

Підтримуйте єдину в Торонто українську радіопрограму, надсилайте нам свої побажання й зауваги на адресу:

64 Hewitt Ave., Toronto, Ont. Tel.: EM 6-3380

Нове цінне видання НТШ.

П. Ковалів: ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ.

Накладом Наукового Т-ва ім. Шевченка в США появилася з друку незвичайно вартісна книжка, а саме наукова праця визначного українського мовознавця, проф. П. Ковалева п. з. "Основи формування української мови".

В книжці подається докладний огляд теорій, підсумовується попередній матеріал з висновками автора, опертими на найновіших наукових даних. Автор стоїть на засадах шукання в мові, зокрема в українській, не зовнішніх ознак, спільних з ознаками в інших, сусідніх мовах, а внутрішніх її особливостей, що творять цілу мовну систему. Це дало підставу авторові зробити висновок, що українська мова як система своїм походженням сягає далекої давнини. Це стверджується фактами, що подаються в основних розділах з історії української мови.

Книжка має 240 сторінок у твердій оправі з золотим відтиском. Її ціна — \$5.00.

ЛИСТУВАННЯ РЕДАКЦІЇ

П. Сокіл, Клівленд. Радимо Вам звернутися в цій справі до книгарень.

О. Коновал, Чикаго. Дякуємо за ділову і дуже своєчасну підтримку. Щодо невдоволених, то вони завжди знайдуться, навіть якби ми видавали під кожним оглядом беззакидний журнал, бо бути невдоволеним — легше й вигідніше, ніж бути помічним і корисним.

І. Качуровський, Буенос Айрес. Дякуємо за вірші і чекаємо чергових матеріалів.

Р. Зибенко, Бельгія. Підє в черговому числі.

СПІВЧУТТЯ

Управа філії ОДУМ-у в Клівленді, разом зі всім своїм членством, висловлює своє глибоке співчуття одумівцям та їхнім родичам, а саме: **МИКОЛІ ПАРФІЄВЕЦЬ**, з приводу втрати дідуса, і **ВАЛІ ЗЕМСЬКІЙ**, з приводу втрати її батька.

ЗА Управу філії ОДУМ-у в Клівленді:
Василь Пономаренко, голова.

Володимир СОСЮРА

Київ

Як шумлять каштани над живим потоком,
Як сіє сонцем Київ-богатир!
Вийду я на гори над Дніпром широким
І на рідні хвилі гляну з рідних гір.

Далина борами лине неозорно,
Мрійне їх хитання шле привіт здаля.
Як люблю твої я радісні простори
Земле моя люба, Київська земля!

Молодо і вільно моє серце б'ється
В день цей ароматний, в цей весняний день.
Музикою, садом все мені здається,
Музикою, садом, сповненим пісень.

Десь димлять заводи, а вгорі над ними
День схилився безхмарно голубим чолом,
І встає, мов казка, вежами ясними
У садах шумливих Київ над Дніпром.

ЗВЕРНЕННЯ

Голови Виконавчого Органу Української Національної Ради М. А. Лівіцького до Українського Громадянства на Батьківщині і на чужині з нагоди Українського Національного Свята 22 січня.

(Це звернення передано в Україну в рамках радіовисилань українською мовою при Радіо-Рим 22-го і 23-го січня ц. р.)*

Українці і Українки!

Вітаю Вас з нашим великим українським національним Святом, Святом Самостійності і Соборності 22 Січня, Святом проголошення суверенності Української Народньої Республіки і Злуки українських земель в одну соборну і народоправну державу. Вітаю Вас від імени Президента Української Народньої Республіки в екзилі Степана ВИТВИЦЬКОГО, від імени Голови Української Національної Ради Івана БАГРЯНОГО і від імени Виконавчого Органу Української Національної Ради, себто за-

конного українського уряду, уряду Української Народньої Республіки, який вже понад довгих сорок років — не з власної волі і не з волі українського народу, а в наслідок окупації України московськими більшовиками — перебуває на чужині, репрезентуючи тут прагнення українців до свободи, демократії і незалежності.

На жаль, не настав ще той час, коли взаємні вітання українців в день національного Свята 22 Січня можуть звучати радісно і переможно. Ми можемо з гордістю оглядатися на минулу боротьбу українського народу за свободу, можемо з надією і непохитною вірою дивитися в майбутнє, але водночас ми не можемо без болю й суму усвідомлювати собі той невідрадний стан, в якому ще й досі перебуває Україна: Батьківщина наша окупована ворогом, народ український поневолений, а за нами довгий шлях нечуваних страждань — голоду, масового терору, заслань і ув'язнень українських патріотів.

*) Скорочено.

43 роки тому, 22 Січня 1918 року, Українська Національна Рада, вільний парламент України, в своєму 4-му Універсалі проголошувала: **“Віднині Українська Народня Республіка стає самостійною ні від кого незалежною, вільною суверенною державою українського народу”**. А в рік пізніше другий з черги вільний парламент України, Український Трудовий Конгрес, підтверджуючи акт 4-го Універсалу, 22 Січня 1919 року проголосив Соборність, себто злуку українських східних і західних земель в єдиній Українській Народній Республіці.

Ці знаменні національно-державні акти мали і мають величезне історичне значення для українського народу. Поперше, тому, що були вони вислідом справжнього народнього волевиявлення, висловом волі українського народу через своїх вільно обраних представників, подруге, тому, що цими актами покликана до життя справді суверенна, “ні від кого незалежна” українська держава, як завершення найвищих прав і прагнень українців після двохсотлітньої неволі в російсько-царській “тюрмі народів”, і, потрете, тому, що актами 22 Січня встановлено українську державу із справжнім народоправним ладом, в якому забезпечувалися всі права й економічно-соціальний добробут за трудящими масами України, за робітництвом і селянством. Перед цією українською державою розгорталися перспективи якнайбільшого господарського і культурного розквіту. **Та на перешкоді цьому стала комуністична Москва, яка першим своїм завданням вважала повне завоювання країн, що перебували перед тим в складі імперії російських царів.**

Як не намагається офіційна советська пропаганда зфальшувати факти минулого, проте історичної правди вона затерти не потрапить: **Українська Народня Республіка була ліквідована і підмінена т. зв. Українською Радянською Соціалістичною Республікою не з волі українського народу, не шляхом якогось внутрішнього перевороту, але тільки силою багнетів червоної армії, що прийшла в Україну з Москви.** Ніколи горстці українських комуністів не вдалося б власними силами захопити владу в Україні, якби за ними не стояла брутальна сила московсько-большевицьких окупантів. Та й ті тодішні українські комуністи, що в двадцятих роках — свідомо чи несвідомо — пішли з Москвою, були пізніше нещадно зліквідовані й винищені, оскільки вони хоч трохи насмілювалися виступати в обороні прав українського народу в ніби “незалежній” советській Україні. І це, власне, є зайвим доказом того, що Україною управляють не українці, не український народ, а Москва і її ставленики, слухняне знаряддя в руках советсько-російської імперії: нинішній т. зв. уряд УРСР.

Недавно на Генеральній Асамблеї Об’єднаних Націй з великою промовою виступав голова делегації советської України Підгорний. Перед делегатами десятків чужоземних держав, які добре орієнтуються щодо колоніальної залежності України від Москви, Підгорний не посоромився твердити, ніби УРСР — це незалежна і суверенна держава. Проте, на доказ правильності цього твердження, він не міг навести нічого іншого, крім постійних облудних аргументів московської пропаганди.

Виступ Підгорного на Асамблеї Об’єднаних На-

цій був потрібний для того, щоб допомогти його безпосередньому начальникові, советському диктаторові Хрущову, який опинився в дуже невітідному становищі. Москва саме тоді довела до найвищого ступеня свою т. зв. “антиколоніалістичну” пропаганду. Та у відповідь на це Москва дістала гідну відсіч: цілий ряд промовців ствердив, що **саме Москва являє нині собою найбільшу колоніальну імперію і поневолює численні волелюбні народи.** Серед виголошених промов найбільш визначалася промова прем’єра Канади Діфенбекера, який згадав також і про український народ. І як не намагаються тепер московські прислужники в Україні очорнити і осмішити прем’єра Діфенбекера, проте цей його шляхетний виступ в обороні поневоленої України викликав глибоке признание не тільки серед українців у вільному світі, але також — ми певні цього — українського громадянства, що перебуває у підневільних умовах на Батьківщині.

Москва і її ставленики в Києві справді мають підстави до занепокоєння. Доказами все більшого розуміння справ поневолених російсько-советською імперією народів та симпатій до них є не тільки виступ Діфенбекера та інших державних мужів Заходу на Асамблеї Об’єднаних Націй. Про це свідчать також такі факти, як поновна декларація президента США Айзенгавера в липні 1960 року з приводу “Тижня Поневолених Народів”, як виступи різних сенаторів і політичних діячів в Америці та в інших країнах Заходу (Франція, Англія тощо), як статті в різних часописах і журналах західного світу, насамперед статті в найбільшому і найповажнішому щоденникові США “Нью Йорк Таймс”, і таке інше. І в одному має рацію советська пропаганда: **постійна діяльність представників українського та інших поневолених народів у вільному світі спричиняється до повільного здобування в політичних колах Заходу розуміння і симпатій до справ поневолених советською Москвою народів.**

Треба, однак, зробити одно виразне застереження, щоб серед українців на Батьківщині не поставали неоправдані надії і фальшиві ілюзії. Коли ми говоримо про прояви симпатій до нашої національної справи в західному світі, — **це не значить, що цей західний світ готовий активно, збройно боротися за наше визволення, за визволення поневолених Москвою народів.** Західний світ не хоче війни і має аж надто багато своїх власних клопотів. **Справа визволення України, як і інших поневолених народів, — це справа самих цих народів.** Ніхто не буде проливати крові за нашу свободу! Це та річ, яку мусимо завжди собі усвідомлювати. І тому шлях до визволення, до самостійності і суверенності — іде через витривалість, через непохитне прагнення до визволення, через солідарність і співдію всіх поневолених комуністичною Москвою народів.

Ми не знаємо, якими шляхами піде в недалекому майбутньому міжнародна політика. Можливо, московська дипломатія, переконавшись у безвиглядності нинішнього “гострого” курсу, піде на поступки і знову співатиме улесливої пісні про “мирне співіснування”. І можливо, що дійде навіть до часового зближення поміж Сходом і Заходом. **Та це не вплине ніякою мірою на позиції Державного Центру УНР, який у своїй політиці керується ли-**

ше інтересами української нації і займає ні від ко-го незалежне становище. Що б нас не чекало в майбутньому, Державний Центр УНР буде надалі виконувати роль речника справжніх прагнень українського народу до свободи, демократії і незалежності, до відновлення суверенної і соборної Української Народньої Республіки!

У своїй, вже згадуваній промові, Підгорний сказав, між іншим, таке: "Поки хоч би один фут африканської землі залишатиметься під чужиньським пануванням, вся земна куля не знатиме миру". Всі українці ставляться з найбільшою симпатією до народів, що визволяються, і вітають їх новопосталі самостійні держави. Однак, те, що здобувають собі народи Африки й Азії, мусять здобути і поневолені Москвою народи. І тому ми заявляємо голосно на весь світ:

Доки хоч одна п'ядь української землі або земель народів Кавказу, Туркестану, Білорусі й народів середньо-східньої і південної Європи залишатиметься під пануванням колоніалістичної російсько-советської імперії, доти вся земна куля не знатиме миру!

Ми є свідками, як уже впали або остаточно падають всі колишні колоніальні імперії. Мусить не-

минуче впасти й остання, найжорстокіша і найгірша колоніальна імперія — советська Москва. Тоді настане час визволення України. І ми певні, що ця визволена Україна буде справді суверенною і справді демократичною. Сам український народ, через своїх вільно обраних представників, встановить тоді у визволеній Україні такий державний й господарсько-соціальний лад, якого собі забажає. Коли в Україні влада буде в руках справжнього, з волі народу встановленого й боронячого його суверенних прав уряду, — тоді скінчиться і роль Державного Центру Української Народньої Республіки, що перебуває тепер на чужині. А до того часу, схиляючись перед мужністю, витривалістю і невимовними стражданнями українців під ворожою окупацією, Державний Центр УНР високо тримає прапор української визвольної боротьби, як символ прагнень українського народу до відновлення своєї суверенної, соборної і демократичної держави — Української Народньої Республіки!

Микола Лівицький

Голова Виконавчого Органу
Української Національної Ради

Володимир ДУДІНЦЕВ

НОВОРІЧНА НОВЕЛА

(Продовження з попереднього числа)

Щоб підтвердити підозру, яка раптом виникла в мене, я зійшов через пів-години в підвал. Двері, за якими сидів той чоловік в оточенні скляних і мідних інструментів, скрипнули злегка. Звук був ледве чутний, але він зірвався з місця так нежданно, що розбив кілька пробівок.

— Вибачте, — сказав я.

— Хочете підтвердити ваше підозріння? — спитав він, заспокоюючись.

— Ви занадто неосторожний...

— Я не боюся вас, — відповів він, повертаючись до своїх інструментів.

Тепер, упевнившись у своїх підозріннях, я зрозумів і деякі інші речі.

Незадовго до цих випадків я став об'єктом чийогось неперебірливого інтересу. Якесь тінь невтомно переслідувала мене на вулицях міста, здалека. За свій обсерваційний пункт він (або вона) обирали темні брами чи входи. Нераз мій переслідувач виходив на світло, але тільки я сягав до кишені по окуляри — він зникав у брамі. Я декілька разів підходив до цих брам і входів, де ховалась зацікавлена мною особа, але не знаходив нікого. Не так давно випав перший легкий і білий сніг. Я йшов порожньою вулицею пізно ввечері й почув за собою чийсь кроки. Ще поки встиг я обернутися, я здогадався що, це був він (або вона). Оглянувшись, я побачив, що щось, неначе шуба або фрак, шугнуло за ріг вулиці. Я кинувсь доганяти, наче божевільний, але добігши до рогу, побачив цілко-

вито порожній білий провулок. Ніяких людських слідів на снігу не було. Щоправда, на пушистому білому снігу виднілось кілька перехресних знаків, мов відбитки величезної курячої лапи.

У підвалі я вишептав усе це моему приятелеві. Він стиснув мою руку й відповів: Дякую. Я сам помічав дещо. А тепер ідіть. Я мушу поспішати. Як бачите, мій час підганяє мене. І вам не пошкодило б прискорити темпo праці. Хто знає, що може статися...

Ми обидва працювали над однією проблемою, тільки застосовували різні підходи. Один з нас мав рацію, другий — помилявся. Але помилка оплачувалась, бо вказувала на правильний підхід. Ми шукали способу згущування сонячного світла. Ми сподівалися одержати продукт, який забезпечив би на цілі місяці й роки соняшне світло і тепло для того далекого континенту, мешканці якого не знали сонця зовсім. Бо один бік нашої планети ніколи не освічувався сонцем. Там є тільки ніч і зима. Факт, що мій колега боровся з цією проблемою, свідчив дуже багато. Це ж був той надзвичайний бандит — шукач життя. Чи завершить він свій план на протязі одного-двох років?

Я говорю про рік чи два, хоч я свідомий того, що розпочати дослідний проект — це означає поховати себе на довгих десять років. Якщо б так уся наша лабораторія працювала над цим проектом! Але, Богу дякувати, лише нам двом дозволено працювати над ним. Багато було проти нас. Майже всі

члени Академічної Ради вважали нас за мрійників.

Але виявилось, що цій людині залишилось не два роки часу, а лише декілька годин. Вранці, другого дня, мені подзвонили з шпиталю. Мого надзвичайного бандита знайдено вночі, окривавленого, близько наших вхідних дверей (ми жили в одному будинку). Увесь інститут зашумів, почали кликати найславніших лікарів. Безуспішно. В обідню пору представники інституту звернулись до бюро похоронного підприємства...

Його смерть, точно ним передбачена, нас дуже вразила. Декілька днів ми всі, проходячи вранці до праці, обмінювалися співчутливими поглядами. Я виявився боягузом. Спочатку піддався був паніці і навіть змарнів. Я не включався в жодні дискусії, працював інтенсивно. Але через тиждень, діставши нове число нашого наукового журналу і побачивши в змісті ім'я члена-кореспондента академії С., я попав у злість і зразу забув про все на світі за ви́йнятком цього клаптика задрукованого паперу. Нервово перелистуючи журнал, я зразу ж зауважив набрану дрібним шрифтом замітку. (Найі́дкіші вислови завжди набрані дрібним шрифтом). Там, у товаристві ласкаво-отруйних слів, я побачив своє ім'я. І моє життя потекло знов по давньому річищі. Папере, папере, — хто тебе винайшов?! Я ки́нув працювати і, гнаний якоюсь внутрішньою силою, написав статтю не з одною, а з трьома замітками. Вони повинні були зліквідувати мого ворога цілковито. Всі члени відділу компонували ці замітки. І якщо б ви хотіли бачити нас за тією роботою, зробіть таке: підіть до Третяковської галереї і погляньте на картину Рєпіна "Запорожці пишуть листа турецькому султанові". У цій картині змальований увесь наш відділ — з нашим регочучим начальником, який тримається за живіт, і зі мною, сидячим за столом, в окулярах, з пером у руці.

Попавши на стару знайому стежку, я просто забув про особу у фраку, яка стежила за мною з різних брам та з-поза вуличних рогів. Після перших пригноблюючих днів, які звичайно сліднують за похоронами, мій переслідувач не з'являвся. Я був певний, що він належав до тих бандитів, які виконали присуд. Але незабаром по одержанні журналу з моєю статтею проти мого головного ворога С., вертаючись з редакції, де вони замовили в мене ще одну статтю, — я відчув, що хтось на мене дивиться. Я розглянувся на всі боки — але не побачив нікого. Я розглянувся ще уважніше й таки помітив якусь постать у темній щілині напівзруйнованого будинку. Вона зразу відступила й заховалася за мур стіни.

Це був день, коли я мав відзначати 30-річчя мого народження. Я збирався запросити товаришів і розважитись трохи, тому ця пригода мені не сподобалась.

Удома, в вестибюлі, де вечорами ми дивились телевізю, чекав мене приятель — говіркий чепурун.

— Що, відсвяткуємо сьогодні?

— Я почувуюся не зовсім добре. Доведеться відкласти...

— Що ти, це ж недобре тратити гумор у такий знаменний день. Тридцять років — найкращий вік мужчини, — він подав мені подарунок — яскраву краватку.

— Так що, відсвяткуємо? Не викручуйся, — додав він пошепки, — я мав щастя дістати трохи справді рідкісного вина.

Розмовляючи, я вже раніше зауважив у найдальшому кутку вестибюля незнайому мені жінку. В якийсь спосіб я здогадався, що вона очікує мене. Коли ж вона підвелася й ступила крок у мій бік, я більш не слухав слів мого приятеля. Жінка була біля тридцятки, з похиленими раменами й дуже гарна. Її краса полягала в особливих м'яких нерегулярностях її обличчя і фігури, а особливо у прямому, мелянхольному погляді її очей. Ця краса відбилася раптом у згушений формі, в тихому низькому голосі незнайомої. І я зразу пригадав ту іншу золоту піщинку, яка давно впала на дно піскового годинника. Вона лежала там забута й неіснуюча, але ця — наближалась до мене.

— Мене просили передати це вам в день вашого народження, — сказала вона майже офіційним тоном і передала мені знайомий античний годинник, великий і тяжкий, з сталевим ланцюгом. — І це також. — Вона вийняла з торби конверта й дала мені.

— Чи це від нього? — запитав я.

— Так, — відповіла жінка.

Я думав про те, чи покійний знав справжню любов, яку не можна купити, ні вкрати. Вона здогадалась про що я думав і зупинила мене, піднісши палець.

— Любов була, — шепнула. — І є. І буде. Але він не був певний за мене. Я турбувала його. Ви розумієте? Коли мене пустили до шпиталю, я кричала йому цілу годину: "Так, так, так!" Але він не чув.

Я опустил голову. Бідний мій приятель. Я знаю таке почуття.

Поклавши годинника в кишеню, я відпровадив жінку сходами вниз і вернувся назад.

— Це ця сама, — промовив чепурун м'яко. — Вона приходила до бандита і нікого не завважувала. Була засліплена любов'ю.

Тоді додав, сміючись:

— Але тебе вона завважила. Бережись!

Я пішов до своєї кімнати і розкрив конверта:

"Тобі передадуть цей конверт, як я буду запитий, — писав мій покійний приятель. — Ти маєш талант. Я пишу якраз тобі, бо ти знав про мене більше, ніж інші, і може більше ціниш час, ніж інші. Життя дане лиш раз, тому потрібно пити його великими дозами. Треба брати з нього щонайцінніше. А що є найцінніше, я вже сказав тобі. Не золото й не шовк. Я бажаю, щоб ти знайшов радість в житті. Ти повинен пам'ятати про темний континент, де живуть мільйони людей. Хай день, у який дістанеш цього листа, стане днем твого справжнього народження..."

Я не закінчив читати листа: сильне почуття самождоволення зупинило мене. Я щасливіший від нього, — нашіптувало те почуття. Я все ще маю половину життя перед собою, або й дві третини. Я не мушу поспішати. Маю час на все.

Якось темна тяжка маса накрила моє вікно. Я глянув і жажнувся: ззовні, на підвіконній рамі, сиділа величезна вухата й вусата сова, мовби намальована якимось примітивним малярем. Це була моя

сова. І це вперше я її побачив. Я замахнувся на неї листом, але це не зробило на сову ніякісенького враження. Ця раптова містерія налякала мене. Я відчув, що почав пітніти зі страху. — Фу... Я дихав тяжко й обер своє чоло. Сова сиділа випрямлено й непорушно, як усі сови. Я ще раз тяжко вдихнув повітря, витер чоло і обережно залишив кімнату. Я не пригадую, як я вийшов на вулицю, в холод. Куди ж мені йти? До мого приятеля пошколі, невролога? Мій випадок повинен зацікавити його, він напевно займеться мною.

Поспішаючи темніючим бульваром, я почув за собою якісь кроки. Я оглянувся. Хтось стояв за найближчим деревом. Я виразно розпізнав сов'яче вухо й вистаєє крило. Ця сова була мого зросту!

Лікар був зайнятий. Я довго ждав перед білими дверима його приймальні, вслухаючись у регулярні приспівані кроки. Врешті двері відкрилися і я побачив свого приятеля в білому халаті, з насуненою на брови шапкою. Він мав вигляд виснаженого працею й безсонням.

— Невже, що нового? — немов би викрикнув хтось за нами.

— Нічого. — Дивлячись на мене, він здригався нервово й не бачив нічого.

Я підвівся. Лікар поволі приходив до себе. Він пізнав мене і взяв за руку. — Якщо ти прийшов у гості, то ти вибрав невідповідний час.

— Я не прийшов у гості...

— Тоді, заходь. — Він узяв мою руку і глянув на кінчики пальців. “Скільки тобі років?”

— Тридцять.

— О, я забув, що ми ровесники. Що тебе турбує? Чи хтось переслідує? — спитав він.

— Так, але ти тільки уяви собі, що! Таке недоречно. Ти мене висмієш.

— Хочеш, щоб я показав тобі? Ходи. — Він повів мене до свого кабінету й показав на вікно.

— Моя сова! — вихопилося в мене.

— Не лише твоя, але й моя також. Дай погляну на твої руки. Так, так... — Він підійшов до свого стола і відвернувся. Потім повернувся до мене: — Ти дізнаєшся раніше, чи пізніше. Отож, хай буде раніше. Тобі лишилось жити всього один рік.

Підо мною провалилася підлога; я був би впав, якби мій приятель не підвів мене до крісла.

Я знаю, існують люди, які не лякаються смерті: ці відважні душі не потребують потіхи. Але я признаюся вам, — я трусився від страху. Якщо я скінчу свою працю — можна і вмерти, але не зараз!

— Я в це не вірю, — прошептав я.

— Краще вставай і забирайся, — сказав лікар подразнено, ставши знову нервовим. — Ти ж маєш ще цілий рік життя!

— Я в це не вірю.

— Забирайся! — закричав він раптом. Ти марнуєш мій час! Я хворий теж. Мені самому залишилось всього півтора року!

(Далі буде).

Сергій ГОЛУБЕНКО

ЗАКУТИЙ ВЕЛЕТЕНЬ

(З нагоди 70-ліття з дня народження Павла Тичини)

Один з найбільших українських поетів сучасності Павло Тичина відзначає тепер 70-ліття з дня свого народження. Цей ювілей, широко святкований в Україні, збуджує багато думок в українців, перебуваючих у вільному світі. Основне питання, що постає перед нами в ювілейні дні, є те, ким є для нас Тичина сьогодні, як оцінити творчий доробок цього поета, що розпочав свою літературну діяльність як гарячий патріот України і співець її волі, створив прекрасні силою свого національного звучання й оригінальністю та новаторством форми поезії, а пізніше перейшов на рейки урядового поета і своєю дальшою творчістю заперечив усе те, що раніше оспівував, до чого кликав, за що боровся. Чи слід називати Тичину зрадником та відступником і чи можна вважати його втраченим для нашого письменства.

При розгляді цього складного і болючого питання треба об'єктивно і безсторонньо розглянути його творчість, що поділяється на два майже рівних за часом, але взаємно заперечуючих один одного періоди: перший від 1910 до 1933 року і другий від листопада 1933 року дотепер. І коли ми

розглянемо перший період, то без усякого сумніву сконстатуємо, що не можна ні заперечити великого значення на той час Тичини як національного поета, ні викреслити з історії новітньої української літератури його великого поетичного внеску.

Народжений 15 січня 1891 року в селі Пісках, Козелецького повіту, на Чернігівщині, в родині дяка, Павло Тичина після закінчення сільської школи вчився в Чернігівській бурсі, а далі в духовній семінарії, яку закінчив у 1913 році; того самого року вступив до Київського комерційного інституту і скінчив його в 1917 році. Писати вірші почав з 1910 року, перебуваючи ще на шкільній лавці. Перший його друкований вірш з'явився в 1912 році в часописі “Рідний край”. Особисте знайомство з Олесем, дружба з Михайлом Коцюбинським мали великий позитивний вплив на формування національно-політичного світогляду і вироблення мистецького смаку молодого Тичини.

У поезії “Перше знайомство” Тичина згадує пізніше, яке враження зробив на нього Коцюбинський,

Академік П. Г. Тичина.

і оповідає, як у часі семінарійних студій він пішов малювати етюди і там до нього підсіла незнайома висока чорноока людина, що нею був автор “Фата моргана”.

Коли і як підсів він? Чи в словах його було й до мене щось дотичне? Та й хто він сам — не знав я. З гілки птах спурхнув. Буран ущух. І сонце вічне засяло. Незнайомий подививсь (в очах його щось тепле, чоловічнє!), на мене глянув він ласкаво. Стрівсь аж десь в душі зо мною, усміхнувся й пішов. А я зірвався на ноги звівсь, стояв, про все на світі я забувся, і вслід йому дививсь.

Незабаром на концерті в Чернігівській семінарії відбулась друга зустріч. Знайомство переросло в щиру приязнь. Найтеплішими словами згадує Тичина Коцюбинського:

...і взяв за плечі мене злегенька він, і мій екстаз оберігаючи, між молодечі повів ряди, між юні пари... З ним мені було так легко! Жарти, речі кругом лунали. Я ж не чув. Одним його лиш голосом впивався. Сердешним м'яким, ще й теплим сміхом золотим з іскринками...

Не забував початкуючого поета й Коцюбинський і, виїхавши на Капрі, листувався з ним.

Вже з перших кроків своєї творчої діяльності виявив молодий Тичина таке характеристичне для нього прагнення до новаторства, свою оригінальність, музичність рими, інтонаційно-синтаксичне багатство. Належачи за стилевими особливостями свого вірша до символістичного напрямку, він проте не мав нічого спільного з занепадництвом і песимізмом, притаманними символістам. Навіть навіяні воєнними подіями першої світової війни скорботні переживання й свідомість неминучості долі ніколи не переходили в нього у песимізм, у безнадійність, у стан депресії та духової кризи.

Поезії ранніх літ, зібрані згодом у збірці “Соняшні кляри” (1918 р.) зробили на читачів мало чим менше враження, ніж у свій час перша Олеся збірка “З журбою радість обнялась”. Вони показали, що виростають на міцному ґрунті усної народної творчості, глибоко входячи в неї своїм корінням. Ці твори, як влучно відзначив академік Сергій Єфремов, у весь зріст розкрили своєрідну індивідуальність їх автора, яким був замислений мрійник з ніжною вразливою душею, мистець, закоханий у свою батьківщину, радісний оптиміст, що ловив своїм серцем музику рідної природи, захоплено сприймав її мелодії, її ритм і рух та віддзеркалював це в повних красі і поетичного натхнення своїх творах:

Арфами, арфами
Золотими, голосними обізувалися гаї
Самодзвонними:
йде весна
Запашна,
Квітами-перлами
Закосичена.
Думами, думами —
Наче море кораблями, переповнилась
блакить
Ніжнотонними:
Буде біл
Вогневий!
Сміх буде, плач буде
Перламутровий...

Поет радісно усвідомлював, що “день біжить, дзвенить — сміється, перегукується”, сприймав “мелодії хмар, озер та вітру”, відчував, як “горять світи, біжать світи музичною рікою”, поруч з гармонією звуків миловався й красою природи, спостерігав, як “прижмурились гаї, замислились оселі”, як “закучерявилися хмари. Лягла в глибінь блакить”, носив у своєму серці “ясний цвіт — перецвіт” і всі ці зорові та слухові враження від краси природи відтворив у живих, глибоко-оригінальних образах, якими сповнені його циклі віршів “Енгармонійне”, “Пастелі” та інші, що увійшли в цю першу збірку.

Багатство нових образів, символів, сполучень з музикою нових мелодій, висока формальна майстерність, вміння стилізація віршів під народню пісню, думу чи казку, ритмічна гнучкість стилю, вміння знаходити все нові засоби поетичної виразності — надавали цим творам великої краси. Деякі з них,

як “Хор лісових дзвіночків”, звучить як справжня музична п’еса. Поет зумів як мало хто заглибитись у саму суть народньої поезії, яку він досконало знав і глибоко відчуте розуміння її творчо перетворив у своїх віршах, що надало їм яскравого національного кольориту, свіжості і краси. Соняшність настроїв і гомінкі акорди стверджують його виявлене в образах природи очікування великих історичних подій, віру в перемогу національних ідей, які чим далі більше звучать у його творчості в парі з піднесенням національного життя в Україні передвоєнних років.

Жах смерті і крові, страшні жертви, що їх несла Україна, ставши ареною першої світової, а далі громадянської війни, викликають у поета страх і скорботу, виявом яких став цикл “Війна”. В іншому циклі — “Скорбна мати”, цьому чудовому творі, нав’язаному генієм Шевченка і написаному під враженням Федьковича, він з дивовижною простотою і правдивістю переніс світовий сюжет у нашу дійсність, надаючи йому яскраво вираженого національного кольориту. Учнів Христа, що марно шукають свого Вчителя і питають шляху до Емаусу, — Мати Божа спрямовує в інший напрям:

Ідіте на Вкраїну,
Заходьте в кожную хату
Ачей вам там покажуть
Хоч тінь Його розп’яту.

Виводячи Україну розтерзаною й розп’ятою, поет проте вірить в її безсмертність і нове відродження. Ця думка плястично виявлена в даному творі. Скорбна Мати запитує:

І цій країні вмерти,
Де Він родився вдруге,
Яку любив до смерті?

Релігійний екстаз і національне звучання цієї поезії дуже велике. Її взяли до своїх підручників українські греко-католицькі парохіяльні школи у вільному світі, використовуючи як шкільну лектуру.

Вибух національно-визвольного руху 1917 року в Україні вносить у творчість Тичини нові мотиви бадьорости, молодости, нав’язні навколишніми подіями. Він ентузіастично виспівує “красу нового дня”, радісно змальовує Київ, прикрашений синьо-жовтими прапорами, в “Думі про трьох братів” захоплено вітає творчу працю селян, як запоруку добробуту країни, в більшій поезії “Золотий гомін” виспівує ідею національного відродження, змальовує грізні події великої боротьби.

Захоплюючись все більше особою мандрівного філософа Григорія Сковороди, цього українського Сократа, Тичина задумує написати великий твір про нього і представити його як речника народньої мудрости на тлі всього українського народу, даючи широку характеристику народнього світогляду, вірувань, обрядів, традицій, думок та мрій, життя й побуту і розкриваючи всю душу народу. В 1918 році поет в ніжних лагідних формах “Соняшних клярнетів” розпочинає велетенську працю над гігантським поетичним твором “Сковорода” і працює над ним досьгодні.

Разом з Дмитром Загулом, Миколою Терещенком, Климом Поліщуком, Павлом Филиповичем, Олексом Слісаренком Тичина в 1919 році бере участь у виданні літературного альманаху “Музагет”.

Мотивами визвольної боротьби пройнята й наступна збірка “Плуг” (1920 р.), сповнена думками про історичне минуле і сучасне рідного краю. Тичина вітає національно-визвольний рух, що могутньою хвилею шириться по Україні. Це — “Вітер. Не вітер — буря”, що нищить останні залишки старого підневільного існування, “трощить, ламає, з землі вириває”. “Двісті розп’ятих” поет у вірші “І Белий, і Блок” виспівує “сторозтерзаний Київ” і слідом за Франком висловлює непохитне переконання, що Україна матиме свого Мойсея, в поезії “На могилі Шевченка” замислюється над тим, хто буде визволителем України — провідник народніх мас типу Кармелюка чи філософ-мислитель, подібний до Сковороди.

В цілій низці стислих своїм змістом, але сильних і яскравих поезіях на яскраво виражений українській тематиці Тичина дає плястичні образи епізодів з визвольних змагань. У вірші “На майдані коло церкви” він змальовує динамічну сцену народньої революції. Чабана обирають отаманом повстанського загону. Оскільки відомо, що тогочасні ватажки большевицьких партизанів називались командирами, начальниками чи комісарами, але ніколи отаманами, доводиться вважати єдиноможливим, що зображено тут саме український повстанчий загін. Знову ж у вірші “Як упав же він з коня” народ вшановує загиблого борця за волю вигуками “слава”, які ніколи не лунали на московську адресу, бо на честь москалів їх прибічники вигукували “ура”. Отже тут знову, без сумніву, йде мова про загиблого українського героя. У вірші “Зразу ж за селом” складено пошану жертвам боротьби за волю, у вірші “Плюсклим пророком” засуджено пристосуванців, у “Створенні світу” і “Ронделях” поет виспівує борців за свободу та їх героїзм у визвольних змаганнях, їх загартованість і залізну впертість, досягаючи плястичної стислості і рельєфності у філософічному “Псалмі залізу” з багатомовним рефреном “В небо устає новий псалом залізу”.

Як бачимо, події визвольної боротьби були близькі й рідні Тичині. Подібно як Олесь, що зустрів революцію як “мрію довгождану” і вітав її прихід, але побачив, що її посмішка стала враз гіркою і вона вказала на Голготу, на хрест, так і Тичина на наближення революції відгукнувся словами: “Одчиняйте двері! Наречена йде”. Йому ввижалась “Голуба блакить, очі, сонце і хорали”. Але насправді, коли одчинились двері, поет побачив горобину ніч, він переконався, що “всі шляхи в крові! Незриданними сльозами, тьмами дощ”. Така була безодня між омріяним визволенням України і суворою неблаганною дійсністю.

Збірка “Вітер з України” (1924 р.), що включає вже поезії мирного періоду, після поразки визвольних змагань, носить у собі ще попередній запал автора, його віру у тріумф національних ідей. В образі вітру втілює Тичина свою любов до рідної землі. В поезіях “Плач Ярославни” та “Кожу-

м'яка, теми яких узяті з героїчного епосу "Слова о полку Ігоревім" або старо-українських легенд, хоч і з вимушеними на догоду урядовим приписам негативними висловами на адресу князів і бояр, розкрито непоборну силу українського народу, нації "титанів чорної землі", в яких "кров тече залізна в жилах золотих".

Нещодавно відгремівшим визвольним змаганням присвячені поезії "Три сини", "Повстанці"; у вірші в прозі "З мого щоденника" поет викриває хижацьку денікінщину як ворога українського народу та його культури, як носія традицій царського деспотизму, в поезії "Надходить літо" змальовує заповітні мрії селян, у поезії "В космічному оркестрі" стверджує, що вільне щасливе життя можна здобути лише ціною жертв, але це не лякає його. Поезія звучить як слава героям, що офірували чи офіруватимуть своїм життям, як гімн молодості, повної сил, поривань і широких творчих можливостей. Поет наголошує потребу нових борців, нових героїв і кличе: "О земле, велетнів роди".

Тичина бере активну участь у всьому національно-культурному житті рідного краю. З організацією українських оперових театрів він, враховуючи всю вагу цього важливого культурного заходу, наполегливо працює над перекладами лібретто опер на українську мову і зокрема робить висококультурний переклад тексту опери "Князь Ігор", послугуючись багатством староукраїнських слів і зворотів і тим відтворюючи дух давнини, наповнюючи текст ароматом княжої доби. В 1926 — 1930 роках поет працює як член літературного угруповання "ВАПЛІТЕ" (Всеукраїнська академія пролетарської літератури), а пізніше "Пролітфронт" (Пролетарський літературний фронт). Перебування там сприяє його дальшому поетичному розвитку. В 1929 році Тичина стає дійсним членом Академії наук УРСР і здобуває докторат літератури.

Чергова збірка "Чернігів" (1931 р.) показала, що поет все ще розмірковує і ще не втрачає надії, що наближається "безпокійне майбутнє": "кордони зміняться" і "світ перебудується наново".

Дальші події в Україні — колективізація, голод, нищення всіх здобутків української культури 20-их років, розправа з письменниками та мистцями, що не хотіли йти на службу режимові, перекреслили всі надії Тичини і разом з тим поставили його віч-на-віч перед трагічною дилемою — або поділили долю репресованих, але духово нескорених письменників і піти тернистим шляхом ув'язнення, або схилитися перед всевладним режимом.

Поет переживає велику внутрішню трагедію, жахаючись навіть думки, щоб підкоритися. Трагедія ця почалася давно, ще в часі поразки визвольних змагань, коли його поетичний цикл "Замість сонетів і октав" прозвучав, як скорботний стогін за знищену війною й окупацією батьківщину. "Стріляють серце, стріляють душу, нічого їм не жаль", пише Тичина і трагічно стверджує: "Все можна виправдати високою метою, та тільки не порожнечу душі". Він бачить розшматовану поміж чотирьома державами Україну, бачить розперезане панування завойовників і нищення здобутків національної культури. "Своє... рушниця в нас убила. Своє на

дні душі лежить", — скорботно каже поет, розкриваючи в цих словах непередаваний біль людської душі, крик відчаю людини, що побачила, як золотий гомін рідного, воскреслого до державного життя народу захлинувся в горобиній ночі катастрофи. Бачучи, що під впливом поразки багато поетів відходять від своїх попередніх переконань і йдуть на службу новим завойовникам, починають виспівувати новітній режим окупації України, Тичина гнівно звертається до них у "Плузі":

До вас, казенні поети, офіціантики,
До вас моє слово, мій гнів.
Не робіть, не робіть ви романтики
З червоної крові братів.

Вражений тим, що його заклики не мають відгуку і свідомий того, що перебуває в оточенні зрадників, поет каже, що стоїть "Мов Данте серед злочинців". Поезії з "Вітру з України" і дальша кількарічна мовчанка показали глибину його внутрішньої трагедії.

Але невблаганний хід подій вимагав від поета на вибір — згинуть чи покоритись. Усі нескорені поети, письменники і мистці були вже в тюрмі або на засланні. Виходу не було. В цій фатальній дилемі Тичина не знайшов у собі достатньої мужності й сили волі, щоб як Антей у Лесі Українки бути рішенням умерти, але перед побідником-чужинцем не скаржитись. Сталося те, чого так жахався, що перед тим сам він засуджував. Тичина містить 21 листопада 1933 року в московській "Правді" вірш "Партія веде", яким починає свій другий, діаметрально протилежний до попереднього, період літературної праці, перекреслюючи все, написане перед тим.

Цей етап його діяльності як поета позначений збірками "Партія веде" (1934 р.), "Чуття єдиної родини" (1938 р.), "Сталь і ніжність" (1941 р.), книгою публіцистичних, історично-літературних і критичних статей "Магістралями життя" (1941 р.), поемою "Похорон друга" (1943 р.), збірками "Перемагати й жити!" та "День настане" (обидві 1944 р.), складеним при співучасті Миколи Бажана гимном "Живи, Україно" (1949 р.), нарешті збірками "І рости, і діяти" (1949 р.), "За Сталіна, за родину, за мир" (1951 р.) та кількома виданнями без тематичного наголовку: "Вибрані твори" (1946-47 р.), "Вірші і поеми" (1950 р.), "Вибрані поезії" (1951 р.). Тичина пише про Дзержинського, Кірова, Москву, Сталіна, братній російський народ, неіснуюче квітуче життя й щастя. Антинародність такої тематики унеможлиблює будувати ці вірші на фолклорних багатствах, а суперечність її зі справжнім ставленням до дійсності та переживаннями автора призводять до штучності і надуманості образів і сюжетів, які перестають бути голосом серця Тичини і втрачають свою живу силу та чаруючу принадність.

Це є конання великого таланту, який зі страху і непевності за свою особисту долю заплутався в невиласних нетрях конфлікту з самим собою і став жертвою не лише власної м'якої вдачі, але й трагічних обставин, що існують в Україні.

У парі з цим розвивалась державна кар'єра Тичини, як депутата Верховної Ради УССР 1-го, 2-го, 3-го і 4-го скликання та Верховної Ради ССРСР 2-го, 3-го і 4-го скликання, в 1943 — 44 рр., народного комісара освіти УССР, в 1944 — 48 рр., міністра освіти УССР, з 1953 року голови Верховної Ради УССР і в 1954 року заступника голови Ради національностей Верховної Ради ССРСР, нагородженого аж трьома орденами Леніна і сталінською премією 1-го ступеня за збірку “Чуття єдиної родини”.

Але національні почуття не згасли в Тичині. Ще перед війною, приїхавши разом з Бажаном і Корнійчуком до Праги для участі в урядженій там українсько-чеській культурній імпрезі, він не забув відвідати свого друга з ще передреволюційних років, екскомунікованого в ССРСР і реабілітованого вже після смерті, поета Олеся і подарував йому збірку своїх творів. Ті ж національні почуття прориваються й у його творчості. Вже після війни, на Другому з'їзді українських письменників у 1948 році, Корнійчук у своїй доповіді відзначав у творчості Тичини прояви старих націоналістичних пережитків. Як знавець староукраїнської, болгарської, білоруської, вірменської та інших мов, поет збагатив українську літературу багатьма цінними перекладами, зокрема майстерно переклав на сучасну українську мову “Байки харківські” Григорія Сковороди та твори болгарського поета Христо Ботева.

Сьогодні Тичина — це співець возз'єднаної України, полетів у космічні простори, спутників і лунників, пропагатор миру в усьому світі. Але там, у недосяжній для ворожого ока глибині, б'ється щиро-національне серце поета і родяться сміливі думки, які не можуть тепер бути висловлені чи видруковані. І зовсім не всю свою творчість віддає він на службу режимові.

Велетенська поема “Сковорода”, задумана та розпочата ще в 1918 році в м'яких лагідних тонах “Соняшних клярнетів”, не закінчена ще й дотепер, хоч автор у увесь вільний від поточної праці час продовжує її. Вона має змалювати величаву постать мандрівного українського філософа-созерцателя з його внутрішнім світом і головного мудрістю — пізнати самого себе та навколишній світ, що ловив його, але не спіймав, і разом з тим схарактеризувати світогляд та психологію цілого українського народу, його світосприймання, ідеологію та філософію — і по своєму гігантському задумі та обсягу має перевершити гетівського “Фавста”. Вже наприкінці 50-их років у скупих газетних згадках з України повідомлялось, що Тичина невтомно продовжує далі працю над цією поемою. Можна вірити, що у висліді цієї понадсорокалітньої праці українська література збагатиться на величній пам'ятник поетичного слова, який своїм ідейним та національним змістом найяскравіше за всі інші засоби доведе, хто є його творцем.

Але навіть і тепер, ще до вивершення цього ве-

личавого твору і оминаючи все, що писав Тичина в другому періоді своєї праці, ми не можемо зменшувати того велетенського внеску, який він вклав у своїх ранніх поезіях. “Бо те, що вже дав Тичина нашому письменству, справді на великий складається скарб. Сталося так, що цей молодий мрійник з оберненим углиб себе поглядом у першій же своїй книзі виступає таким дозрілим, таким глибоко оригінальним і разом глибоко прив'язаним до кращих нашого письменства традицій, що не могло бути й сумніву, що ось перед нами нова в його історії сторінка записується, свіжа, захоплива й глибока. З старого ґрунту взяв Тичина щиролюдську трактовку тем, глибоку національну окрасу і ту чудову мову, той стиль прекрасний, що своєю простотою, ліризмом, стислістю, потужним лаконізмом нагадує так шляхетну манеру потужного майстра нашого слова в прозі Василя Стефаника. Поет, мабуть, світового масштабу, Тичина формою глибоко національний, бо зумів у своїй творчості використати все багате попередніх поколінь надбання. Він неначе випив увесь чар народньої мови і вмів орудувати нею з великим смаком та майстерністю у найтрудніших на вислів зворотах” — писав про Тичину академік Сергій Єфремов у своїй “Історії українського письменства” Том II. Розділ XVII (додатковий). За п'ять літ (1919 — 1923). Видання четверте. Київ — Ляйпціг. Стор. 355 — 356).

Андрій ЛЕГІТ

Щ А С Т Я

Щастя!..

Що таке щастя?

— Не маєтки і гроші,

Не ім'я стоголосе,

А задума по тихім причасті —

Щастя.

Щастя!..

Що таке щастя?

— Не наркотики й трунки,

Не фальшиві цілунки,

А кохання без зрад і напасті —

Щастя.

Щастя!..

Що таке щастя?

— Не величність і влада,

Не ясні колони,

А служіння народу, не касті —

Щастя.

Щастя!..

Що таке щастя?

— Не чужинні Рів'єри,

Не політ в стратосферу,

А до рідного ґрунту припасти —

Щастя.

Лондон, грудень, 1960.

Богдан РУБЧАК

ПРО СЕРДИТИХ І ПРО ГЕНЕРАЦІЮ

(Лист до Яромира Левицького)*

Пишу цих кілька думок під безпосереднім враженням Вашої цікавої й живої статті “Українська сердита генерація”, що була опублікована на сторінках цього журналу* в грудні. Тому мої думки може й написані зашвидко, може недостатньо впорядковані. Однак їхнє ядро доводилось передумувати не раз. Думки ці не завжди в конфлікті з Вашими поглядами; найчастіше вони рівнобіжні, дещо доповнюючи, дещо по-своєму інтерпретуючи.

Я дуже радий, що Ви сердиті. І радий, що своє пересердя висловлюєте на сторінках української преси. В ситуації нашого народу й нашої еміграції, і в ситуації загінотизованої сірим небом сучасної людини, треба якнайбільше сердитих людей-бунтарів. Але хоч пересердя в собі є свого роду “катарсис”, дуже потрібний в самобудуванні молоді людини, проте — за словами найтлибшої “сердитої людини” післявоєнної доби (багато цікавішої за гістерику Осборна, якого згадуєте), Альберта Камюса — гнів мусить бути спрямований проти якоїсь реальної ситуації, що її бунтар до дна пережив своїм “я”. Відсутність цілі гніву або погано спостережена чи імліста ціль може стати причиною багатьох лих.

Яка ж ціль Вашого гніву? Чи Ваша боротьба не є боротьбою з вітряками? Чи не ліпше було б скерувати Ваш гнів у протилежний напрям, на Вашу власну твердиню й твердині Ваших друзів? У моєму розумінні, Ви сердитесь на “батьків” за те, що вони вимагають від Вас, від “молодих”, активної симпатії до їхньої “лінії”, що в наших обставинах стала анахронізмом і що взагалі ніколи дуже здоровою не була. Тут, я думаю, є кілька помилок. На широкому світі є багато наших “батьків”, і не всі вони мають однакову “лінію”. Є різні “лінії”, а буває й так, що кожна особистість плекає власну “лінію”, а всі вони злучені в певних точках особистою відповідальністю за щастя народу. Але говорім про ту більшість, що не вміє думати за себе. Мрії валяться одна по одній, і не видно нічого, що могло б ті фрії заступити. Ця ситуація починає бути щораз ясніша як нам, так і тим же “батькам”. Вони звертаються до молоді: “Поможіть нам!” Гордість не дозволяє на пряме прохання, але воно помітне в усіх отих погрозах, в тій нервовій конфронтації з молоддю. І їх прохання гине в порожнечі.

Молодим може бути корисно чи некорисно, цікаво чи нецікаво займатися українськими проблемами. Це їх власний вибір, і ніхто, навіть батьки, силою їх в українські справи не заведе. Проте, не

можна говорити пусті фрази, не можна казати, що молодь не працює тому, що “старі” її не розуміють. Бо всі можливості відкриті для будівництва нових будівель. Залі відкриті для рефератів, сторінки преси відкриті для статей, організації відкриті для праці. Не можна з дитячою впертістю сердитися на те, що “старі” не захоплені “стоцентово” нашою працею. Годі по-дитячому хотіти перебудувати особистості, що будувались у судорогах фізичної боротьби й на терпкому камені скитальських доріг. І врешті, кого ми маємо будувати — їх, чи самі себе?

Я не можу поєднати Вашої “сердитої молоді людини” з людиною, що бажає матеріяльного добробуту, з ідеологією безідейного матеріалізму, або “ідеологією власного городчика”. В моєму світогляді ці двоє людей ніяк не можуть злитися в одну людину. Але можливо це тому, що я дуже слабкий діалектик. Все таки, я говоритиму про них, як про двоє окремих людей.

Подивімся, незнайомий друже, на реальну нашу ситуацію. Я думаю, що ми й більшість наших молодих людей належимо не до “сердитої”, а до “нецікавої генерації”. Так, наша генерація (бо ми з Вами належимо, здається, до тієї самої генерації) дуже нецікава. Я волю провести вечір за чашкою кави з шорстким “старим” українським, наприклад, лікарем, в очах якого ще горить гнів бурхливої молодості й на чолі якого перехрестилися зморшки багатьох криз, і голосно не погоджуватися з кожним його твердженням, ніж сидіти з незвичайно гладким, чемненьким молодим українським лікарем-“професіоналістом”, який цілими годинами торочить мені або про ентєральгїю, або про авта. Погляньте колинебудь у старі студентські журнали. Ідеї, що там кипіли, можуть бути чужі нам, можуть нам здаватися чудними й незрозумілими, а деякі навіть і шкідливими, але там була дія, друже, там був рух, там була “атмосфера”! А тепер погляньте на “Студентське Слово”. Звіт за звітом, за звітом звіт... Часом оте “Студентське Слово” нудніше за сторінки УНСоюзу, що ними так сумлінно й безпошадно обдаровує нас “Свобода”.

А тепер щодо імпрез. Правда, часом імпрези “батьків” бувають бездоганними зразками тотального, безкомпромісового обмеження. Але скажіть, хіба імпрези молодих уже аж такі цікаві? Марта Богачевська, що її так бадьоро цитуєте, ясно пише: “Майже п’ять років боремось в управах наших товариств, зокрема студентських, проти нецікавих імпрез, проти зануджування нас і наших гостей. Всі

*) Скорочено за “Овидом” ч. 6.

наші спроби побороти це виявилися даремними". З ким же так бореться симпатична (як видно з цитати) панна Богачевська? Хто ж тому винен? Невже знову "батьки"? Хіба вони влаштовують Вам навіть Ваші студентські імпрези? А якщо управа якоїсь "Студентської громади" застара, чому "молоді" не прийдуть на загальні збори й не поставлять свої кандидатури, не зроблять маленької "виборчої кампанії", як це робиться в організаціях інших культурних націй? Здається, хтось уже писав, що найбільш конвенційний, традиційний підхід до українських проблем на еміграції можна зустріти саме на студентських з'їздах, які власне мусіли б бути горнами нових ідей. Чи всі доповідачі аж такі вже консерватисти? Можливо дехто й є принциповий консерватист, але я думаю, що головна причина в тому, що, висловлюючи традиційну думку, не треба думати. А "нецікава генерація" не любить думати! Пощо ангажувати той неприємний процес, коли можна послуговуватися квазі-соціологічними, "ніби-вченими", велемудрими фразами, які так дуже притаманні сучасним публікаціям саме "ідеологічної" молоді. Я не говорю про 35-ти літніх доповідачів. Говорю про 20-26-ти літніх. А як же реагує на такі, і взагалі всякі, реферати наша "нецікава генерація"? Чи бере участь у дискусії, чи чола її напружені запалом і переживанням, або хоч "раціональною" думкою? Та куди там! Кожний нетерпляче дивиться на годинника і скеровує все своє "пересердя" на невинну секундну стрілку. Точно так, як на найнудніший із академій. А тоді всі чемненько плещуть у долоні і спішають одягатися на "Великий Осінній Баль", що неодмінно закінчує всі такі з'їзди і для учасників має просто магічне значення. Одна з найгарячіших дискусій із усіх з'їздів, на яких я був, мала за тему "чертерування" літака до Європи (я можу помилятися щодо теми, бо саме тоді зосереджено гіпнотизував свого старенького годинника, секундна стрілка якого немов і собі заворожилася палкими словами і цілком зупинилася). А хлопці горіли, як смереки. Навіть "найраціональніші" перемилися в тигрів! Аж гай гудів! Потім я чув, що той літак таки ніколи не знявся. Але може то був інший якийсь літак.

Майже кожний старший інтелігент пам'ятає визначних "сердитих людей" своєї молодости. А був їх цілий спектр. Франко і Драгоманов, Липинський і Грушевський Леся Українка й Василь Стефаник, Донцов і Хвильовий, Олена Теліга й Підмогильний, Маланюк і Осьмачка. Більшість із них горіла великим, справжнім гнівом до своїх попередників. Був і "Вісник", і "Дзвони", і "Плуг", і "Літературний Ярмарок", і "Сигнали", і навіть "Вікна"... Були й цілком крайні на спектрі, як от сердитий Валеріян Поліщук, що в своєму нарисі відкрито інтернаціоналістичних тенденцій "Пульс епохи" вилаяв усіх і вся, від Тичини аж до Донцова, а за приклад ставив Волта Вітмена. Його, разом із сердитим футуристом Семенком, большевики "прибрали". Було тих сердитих чимало. Вибирай, хто до

влюдобі, або по-своєму ставай сердитим. Все одно щодня відважуватимеш свою фізичну волю, щодня буде перед очима примара ворожої тюрми...

Прийшли нові часи, а з ними нові "сердиті люди". На щастя, "нецікава генерація" має й своїх "сердитих", і вони інакші, ніж їхні попередники. Вони, можливо, трішки старші за пересічного "нецікавого", стриманіші за "старих", часто довго думаючи про те, що мають сказати. Вони великі індивідуалісти. Приймають Захід не для потреб своєї "лінії", а відкрито, як рівний рівного, бо вважають і себе і свій нарід за інтегральну частину Заходу. Але про них не можна говорити загально, бо всі вони дуже різні. Проте всі вони перш за все сердиті творчі, переоцінюючи вартості в своїх полях зацікавлення. Не подобається щось, сів і зробив так, як

Ігор КАЧУРОВСЬКИЙ

3 НОВИХ ПОЕЗІЙ

1

Уславлені Шевченкові балади,
Усі його "Тополі" і "Лілеї",
Не промовляють до душі моєї,
Не жду від них ні ради, ні розради.

І не в смушевій шапці чи кожусі
Він показав — для всіх віків єдиний —
Відтворений в його найтоншім русі
Болючий світ самотньої людини.

Ви чуєте? — Аж серце холодіє,
Як починаю, з пам'яті, читати
Оте "Поставлю хату і кімнату"
Або "Минули літа молодії".

2

Нахмарилось. Далекий гуркіт грому.
І поспішають проти вітру бджоли.
Як їх багато вилетіло в поле!
Як мало їх повернеться додому!

3

Не лишити нікому адреси,
Не сказати, з дороги, "прощай!".
Так озерного тихого плеса
Досягає підземний ручай.

Дике озеро. Мед і акриди.
Непорушна ясна самота.
І не зайде ніхто й не заїде,
І нізвідки не буде листа.

4

Світляка, що вилутався в волосся,
Роздавила ти нехотячи.
Як натяк, те світло збереглося
Над чолом дівочим уночі.

Скільки літ минуло! Але вічне,
Як тоді, у лозах за селом,
Невгасиме світло фосфоричне
Досі бачу над твоїм чолом.

подобається. Неправдиве щось, показав те, що вважаю за правдиве. Вони не намагаються заволодіти Вашою волею, не намагаються вкрати Вас для своїх концепцій правди, не намагаються силою влізти в Ваш світогляд, як це робив дехто з наших сердитих попередників. Цікавляться ними прихильні нашим справам чужинці. А найголовніше, про їхню працю сперечаються, трохи не обдаровуючи один одного непристойною лайкою на сторінках преси — хто? — оті саме невтомні “старі”, в яких яких ще кружляє кров, а не вода. А від членів “нецікавої генерації” “ні слуху нема, ні духу”. Коли хтось із цікавих молодих людей приїде в осередок” з рефератом, з літературним вечером чи з концертом, ким виповнена, чи принаймні “напів виповнена” зала? “Старими”. Сидять, як на голках, очі засвічені цікавістю, і чекають, що воно таке буде. На кого, в першу чергу, скеровує дію “Фонд Катедри Українознавства”, щоб дістати фонди? На “старих”. А Ваша “сердита генерація” в той же час сидить у “кафейках” або в барах і з своїх технічно-хемічних висот дивиться на все те, як на цирк. А коли й це набридне, починає, з притаманним їй цинізмом і злобою, викпивати один одного. Ви кажете, що всі газети передрукували статтю панни Богачевської. А хто редагує ті газети? Невже “сердита генерація”? На чіх сторінках ми з Вами зараз друкуємо свої думки? На сторінках журналу якоїсь “сердитої молоді”?

Дитинство, проведене в війні, “розчарування”, “розгублення” — все це виправдання для тих, що не хочуть нічого робити. Особисті кошмари можуть відбитися в Вашій праці (як ось тоскні молоді люди прози Ю. Тарнавського), але праця мусить бути!

Я сказав на початку цього листа, що не всі “батьки” провінційні, що є серед них винятки. Подивімся на поставу “нецікавої генерації” до тих вельми цікавих винятків. В розмові про них залишимо на боці “політичних” публіцистів і будемо говорити тільки про творців культури. Чи багато молодих людей читає есеї Юрія Шереха, що був до останнього часу, здається, “найсердитішою старою людиною” еміграції (в “нашому”, а не в “їхньому” розумінні), і пробував усіма зусиллями свого блискучого інтелекту розламати сірі стіни нашої провінційності? Він не “старокрайовий”, він у контакті з оточенням, і сьогодні став одним із найцікавіших славістів у світі. Проте, це не перешкоджало йому говорити про нову українську культуру в українській пресі. Чи багато “молодих” піддержувало його погляди або заперечувало їх? Ні. З ним дискутували, ображали його й ображають досі “їхні” сердиті люди. Чи багато молодих читає есеї Лавріненка або Кошелівця? Чи багато з них принаймні в книгарні перегорне кілька сторінок “Записок НТШ”? Чи багато цікавиться творами Дмитра Чижевського? Скульптурою Архипенка? Картинами Грищенка? Чи багато цікавиться літературною й видавничою працею Ігоря Костецького, який власними зусиллями видає в українських перекладах

репрезентативними книгами найкращі зразки європейської й американської літератури, як Шекспіра, Оскара Вайлда, Стефана Георге, Жана Ануї, Т. С. Еліота чи Фредріка Льюїса? Скільки молодих людей читає сьогодні поеми Маланюка, Барки, Ореста, Лесича, Нижанківського, Лятуринської — старших поетів найвищої західної культури?

Але ми з Вами погодилися, що більшість “батьків” не розуміє наших проблем чи проблем згаданих вгорі “винятків”, і ставиться до них без особливого ентузіазму. Ну, і що?

Я все таки не розумію, чому цей факт мусить доводити до тотального паралічу Вас і Ваших друзів, що вже самим фактом Ваших статей вийшли з мертвої країни “нецікавої генерації”. Ви пишете: “Дайте українській людині українське тепле підсоння приязні (тут уже й Ви “грішите” фразами; чи все, що українське, мусить бути тепле, і чи українське підсоння несе в собі приязнь?), опіки й зрозуміння її ситуації і животворні соки пізнання справжньої величі наших культурних і національно-політичних цінностей...”

Друже Яромире, хіба Ваші друзі — немовлята? Ви молоді, у Ваших жилах міцна кров, збирайте друзів, робіть підсоння, ставте ґрунт під ногами, конструйте своє національне “я” як нерозривну частину свого особистого “я”. Це так цікаво! Цікавіше бути архітектором власної душі, ніж душ “батьків”, чи кого там хочете. А до батьків зі сльозами не йдіть. Вони Вам ґрунту все одно не дадуть, бо його з собою не привезли. Реальний ґрунт, який орють і на якому будують будинки, є там, а Вашого духового ґрунту, з якого виросте повна особистість, ніхто Вам не знайде, тільки Ви самі. Адже хто на еміграції є уповноважений давати молоді якінебудь абсолюти? Ґрунт “батьків” (тих із фразами) не підходить для нашого засіву. Треба творити ґрунт, щоб і нашим старим батькам помогти. Народ — це не якесь абстрактне поняття, а великий збір цілком окремих “я”, індивідуальних, “самостійних” людей. Бо тільки ми, що вирости на чужині, можемо створити таку людину, якій чужа країна не є “холодною чужаницею”, якій кожний чужинець не є “грізним вовком”, яка є повновартісною людиною західного світу, і яка змагається за те, щоб її народ був визнаний, як повновартна складова частина того західного світу.

Десь у статті Ви говорите про індивідуальний підхід до проблем. А кількадесят рядків нижче, благаєте “животворних соків пізнання справжньої величі наших культурних і національно-політичних цінностей”. Підіть, візьміть. Вони цілком конкретні речі, а не якісь містичні сни-видива, як Ви про них пишете. От у мене деякі з них стоять рівними рядочками направо від столика, за яким зараз пишу, а ще інші просто лежать на столику. Багато з них на полицях українських книгарень Вашого міста. Вони не прилетять весняного ранку в Ваше серце, і не передасть їх Вам батько поглядом своїх очей, як передає Вам свою любов. Їх тре-

літурки, можна навіть понюхати їх (я так завжди роблю), а тоді розгорнути їх і позмагатися з ними кілька, кільканадцять, кількадесят років. Мое “пізнання вартостей”, як і самі “вартості”, напевно не буде таке, як Ваше, а батьківське й поготів. Чи Ви хворієте на безсоння? Це жахлива річ, але до певної міри й корисна. Можна спокійно поговорити з власною совістю і вибирати ті компоненти власної особистості, що для Вас автентичні. А в сонці ранку треба “переводити себе в життя”.

Але як “переводити себе в життя”? Погляньте, скільки журналів видають “старі”, скільки книг. І звідки беруть вони гроші? Звичайно, з малого заробітку, з якого вони ще й багатьох членів “нецікавої генерації” в школу посилали. Згуртуйте винятків “нецікавої генерації”, видавайте журнали, редагуйте їх, ставайте вчителями в школах українознавства, вчіть тих зовсім молодих рідної мови, якою так добре пишете і яку напевно гаряче любите. Дайте їм змогу вибрати власні вартості українського минулого чи сучасного. Переживіть свій гнів, дайте йому живе тіло. І я запевняю Вас, що “батьки” таки зацікавляться тим Вашим гнівом. Одним буде подобатись те, що Ви робите, іншим ні. Проте, вони послухають, дещо зрозуміють, про дещо здогадаються, а дещо цілком поперекручують, а потім підуть на сторінки своєї преси, щоб там здорово, “по-козацьки” посперечатися про те, що Ви сказали. Але “Великий Осінній Баль”, хоч і побудований на наймодніших зразках західного шику, нам наших проблем не розв’яже.

Рішення, що перед нами — межове. Або закопати навіки українську вільну думку, або збудувати такі обставини (бо їх, як і “я”, будують), в яких можна продовжувати роботу. З ідеологією “власного городчика” не тільки Ваші й мої думки, але думки великих “сердитих людей” багатьох генерацій — Шевченка, Франка, Українки, (ці імена для мене не порожні слова, а живі, гарячі люди, що в їх рядках бачу їх обличчя, їх кості й їх кров), надії не тільки наші, але й решти народу, що дивиться на нас втомленими від болю очима, впадуть, як осінні листя на мокрий брук. І люди, що спішитимуть ранком до праці, затопчуть їх своїми байдужими кроками.

На цьому кінчаю свій лист до Вас, незнайомий друже Яроміре. Доброзичливо бажаю й Вам і Вашим цікавим друзям, що їх думки згадуєте в своїй статті, довести свій гнів до кінця.

Андрій ЛЕГІТ

***

Спом’яни, о душе, спом’яни
Ти каштанів розквітлі свічада
І чаруючий спів весняний
Солов’їв з Ботанічного саду,

Як із станції йшов на зорі
І про зустріч із милою мріяв,
Як хмаринки пливли угорі
Над собором Святого Андрія.

Пані Анна Макуха декламує на святі Базару (Баффало).

ПАМ’ЯТІ БОРЦІВ ЗА ВОЛЮ

В історії кожного народу є події, пам’ять про які не може стерти час, які живуть у серцях і душах народу і передаються з покоління в покоління.

Одну з таких подій було записано на сторінках історії народу українського 39 років тому під містечком Базаром, коли 359 учасників 2-го Зимового Походу, захоплені в полон червоними наїзниками, воліли вмерти смертю героїв, аніж піти на службу до катів.

З року в рік пам’ять про цей героїчний подвиг Лицарів Визвольної Армії відзначається в осередках зкупчення українців у вільному світі. Відзначається, щоб віддати пошану незламним воїнам, щоб їхнім прикладом зміцнити і свою любов до Батьківщини, щоб скріпляти свою віру в остаточну перемогу над поневолювачами.

Не забуває про вшанування світлої пам’яті героїв і українська громада в Боффало. І цього року зібралися побратими по зброї поляглих борців — учасники Визвольних змагань — прийшли численно різні віком, але єдині духом українці й українки цього великого міста. Багато привели з собою й ба взяти в руки, відчуті пучками пальців їхні па-

дітей, щоб і ті навчилися любити свій Рідний Край, так, як ті, що віддали за нього своє життя.

Святом, що відбулося в приміщенні при українській православній церкві, провадив о. Л. Квартрук — сам учасник Визвольної Боротьби. На сцені — символічний пам'ятник із простим, але глибоким змістом, написом "359", прикрашений вінками з живих квітів.

Присутні вислухали доповідь, присвячену героям Базару, написану полковником ген. штабу Армії УНР П. Самутином. У ній автор змалював історичне тло, на якому відігравались події 2-го Зимового Походу, докладно простежив перебіг походу та вказав на причини невдачі його. З глибоким зворушен-

ням слухали учасники свята останню частину доповіді, де говорилося про мученицьку, але героїчну смерть 359-ох. І у всіх їх, як і в доповідача, палала віра в те, що прийде час перемоги вічної справедливості, і — "на вільній Україні, в Батурині, Крутах, Базарі і в сотнях інших місцевостей Голготи нашого народу, високо до неба піднесуть свої дзвіниці церкви-пам'ятники" на пошану і вічну пам'ять героїв — борців за Волю Рідного Краю.

Деклямація пані Анни Макухи "Терновий вінок" та інші точки, виконані членами ОДУМ-у, належно прикрасили це тужливо-радісне свято.

Вечір закінчено відспіванням українського національного гимну.

Ол. Воронин.

Павло ТИЧИНА

Скорбна мати

Пам'яти моєї матері.

I.

Проходила по полю
Обніжками, межами.
Біль серце опромінює
Блискучими ножами!

Поглянула — скрізь тихо.
Чийсь труп в житах чорніє...
Спросоння колосочки:
Ой радуйся, Маріє!

Спросоння колосочки:
Побудь, побудь із нами!
Спинилась Божа Мати,
Заплакала сльозами.

Не місяць, і не зорі,
І дніти мов не дніло.
Як страшно!.. — людське серце
Докраю обідніло.

II.

Проходила по полю —
Зелене зеленіє...
Назустріч Учні Сина:
Возрадуйся, Маріє!

Возрадуйся, Маріє:
Шукаємо Ісуса.
Скажи, як нам простіше
Пройти до Емауса?

Звела Марія руки,
Безкровні, як лілеї:
Не до Юдеї шлях вам,
Вертайте й з Галілеї.

Ідіте на Вкраїну,
Заходьте в кожну хату —
Ачей вам там покажуть
Хоч тінь Його розп'яту.

III.

Проходила по полю.
В могилах поле мріє —
Назустріч вітер віє —
Христос воскрес, Маріє!

Христос воскрес? — не чула,
Не відаю, не знаю.
Не будь ніколи раю
У цім кривавім краю.

Христос воскрес, Маріє!
Ми — квіти звіробою,
Із крові тут юрбою
Зросли на полі бою.

Мовчать далекі села.
В могилах поле мріє.
А квітка лебедіє:
О зглянься хоч Ти, Маріє!

IV.

Проходила по полю...
— І цій країні вмерти? —
Де Він родився вдруге, —
Яку любив до смерти?

Поглянула — скрізь тихо.
Бує дике жито.
Защо Тебе розп'ято,
Защо Тебе убито?

Не витримала суму,
Не витримала мук, —
Упала на обніжок,
Хрестом розп'явши руки!..

Над Нею колосочки
"Ой, радуйся!" — шептали.
А янголи на небі —
Не чули і не знали.

*) Цей твір належить до вершинних осягів української поезії, однак він засуджений і вилучений з усіх збірок Тичининих поезій. Ред.

СОВЕТСЬКА МОВНА ПОЛІТИКА

з минулих днів...

У московській "Літературній газеті" з'явилися нещодавно дві статті, які проливають жмут яскравого світла на советську мовну політику. Одну з них написав вірменський письменник Рачія Кочар, а другу — осетин Нафі Джусейти. Кочар у своїй статті засуджує тих вірменів, що в ім'я створення одномовного суспільства зрікаються своєї рідної мови. Джусейти каже, що він не розуміє тих, "які ставлять собі в заслугу забуття рідної мови". Ще менше зрозуміла, каже він далі, позиція тих письменників, які погано знають свою мову.

— Якже це так? — може хтось запитати. Адже советська пропаганда весь час говорить про великий розквіт національних культур у Советському Союзі. А тут виходить, що люди зрікаються рідної мови. Значить, з розквітом національних культур не все в порядку!

Якби відбувався розквіт національних культур, то чи можливо, щоб люди забували, а то й врідкалися своєї мови? Звичайно, ні. Такі явища спостерігаємо тільки там, де існують колоніальні стосунки. Надаремно Джусейти підкреслює в своїй статті, що зневажливо ставляться до своєї рідної мови передусім партійні пропагандисти. Вони найкраще знають, чого від них вимагає партія, і слухняно виконують їх інструкції.

Партійна національна політика пливе сьогодні в Советському Союзі двома руслами — офіційним і неофіційним. Формально відбувається поширення прав національних республік, розквіт національних культур, — і про це оповідає Хрущов усьому світові. Насправді ж партія гаряче підтримує всі уніфікаційні тенденції і створює відповідну психологічну атмосферу для денаціоналізації. Процес наближення націй у Советському Союзі є фактично, з благословення партійних чинників, процесом зливання націй в один советський народ.

В тривозі за майбутнє рідної мови і рідного народу осетинський поет Расул Гамзатов сказав: "І якщо завтра моя мова зникне, то я ладен сьогодні померти". Таких палких патріотів, для яких рідна мова і народ дорожчі над усе, серед поневолених народів багато. На жаль, є й такі, які заради кар'єри чи, потративши в зневіру під впливом тиску тоталітарної советської машини, підтримують партійну національну політику. А є ще й такі, що вважають це історично неминучим процесом.

Ім треба сказати, що в умовах вільного світу — там, де немає жодного примусу, проходить цілком інший, природний процес наближення націй. Культурні, економічні і політичні зв'язки між західно-європейськими народами з року на рік зміцнюються, але жодному шведові, італійцеві чи голляндцеві і в голову не прийде відрікатися через те своєї мови. Вони теж вивчають чужі мови, та не для того, щоб забувати свою. Поняття передовіших націй, які мають за завдання політично і культурно керувати меншими і "молодшими" націями, — це в дійсності застарілі колоніальні поняття, засуджені на загибель.

М. Стиранка.

Солістка Люба Ганущак виконує пісню "Соловейко" (муз. Заремби) на одумівській зустрічі у серпні 1957 р. в Канаді.

Юрій БУРЯКІВЕЦЬ

Я Л И Ц І

Темрява покрила верховини,
Блимають лямпадки від каплиць.
Я уздрів в альпійських полонинах
Молоду сім'ю струнких ялиць.
Понад бором ще вітри шуміли,
Сніговий здіймаючи намет.
Ті ялиці шлях загородили,
І не хочуть, щоб я йшов вперед.
Ніч покрила чорною габою
Ліс, узгір'я і гірський потік.
Дальною, самотньою луною
Відбивавсь в горах пташиний крик.
Під ялицями спочити ляжу,
І сніги хай тіло заметуть.
Хто ж мені нашепче і розкаже
Про далеку і мандрівну путь.
Прокричить спросоння спрагла птиця
Дзвін долине від притихлих хат.
Може милій в пору цю не спиться,
Йде мене за верби виглядати.
Ліс сосновий верхом заголосить,
На шпильях сузір'ям відпочить...
Йде мара роздягнута і боса,
Сніг в провалля струшує із віт.

Свирид ЛОМАЧКА

ГІПЕРТРОФІЧНА КУРТУАЗІЯ

(Фейлетон)

По довшому періоді нічим невмотивованої відсутности до мене знову завітав мій давній приятель Морока. Він прийшов раннім ранком, коли я був ще в ліжку, і без зайвих вагань почав так сіпати і торгати мене, що я збудився.

— Вставай! — кричав він на цілу кімнату. — Глянь лише, як сонце встало, як воно рожевим сяйвом все кругом зачарувало!

Я сердито протер очі й поглянув навколо. Сонце справді встало й непевно світило за сусідським гаражем, але я не вважав це за жодний знак для мого власного вставання. Була неділя, неробочий день, і цього ранку, за законами нормальної людської логіки, я міг би й не вставати разом з сонцем. Але Морока, як і кожен знаменитий художник, мав свою логіку, що ґрунтовно відрізнялася від звичайної, і тому в цей недільний ранок я сидів, розпатланий, на ліжку, стуманілими від сну очима дивлячись поперед себе і ледве усвідомлюючи дійсність, а Морока кричав:

— Надзвичайна нагода, надзвичайного розуму й дотепу жінка! Без порівняння краща, ніж Марта! Одягайся! Ти напишеш прекрасний фейлетон, запевняю тебе, що ти напишеш фейлетон!

— Я не хочу фейлетона, — майже плачучи, благав я, натягаючи штани, — слово чести, я не хочу фейлетона! Я хочу спати!..

Але Морока вже тягнув мене вмиватись, силоміць зав'язував краватку на моїй шиї, і мені не лишалось нічого іншого, як покоритися раптово розбуялому художникові.

Вже давно я не бачив Мороки в такому настрою. Він був досить понурим типом, внутрішньо заглибленим у себе, особливо з того часу, як дістав посаду головного декоратора у місцевому похоронному підприємстві. Він мав нахил до вина й до філософії — якості, які я дуже шаную в людях — і це стало тривкою базою для нашої не завжди рівної, але незмінно щирої дружби.

Як справжній містик, та ще й з нахилом до буддизму, Морока не любив жіноцтва. Єдиним винятком для нього була Марта. Вона вміла так захоплено розповідати Мороці про його малярство, так вияснювати йому його власні, неусвідомлювані ним до того ідеї, що Морока аж рота розкривав від здивування. До того ж, як відомо читачеві, Марта була не тільки неабиякою красунею, але й тонким психологом. Незрівнянним жіночим чуттям вона вгадувала, коли в Мороки був містичний смуток у серці, одягала врочисту чорну сукню, що чітко зарисовувала всі деталі її гнучкого стану, підводила уста карміном і сідала напроти художника. Блискача бронзова бляшка, що зображувала голову Будди, спускалась на тоненькому ланцюжку в глибоке декольте Марти. Морока похмурнів на обличчі, ставав ще маломовнішим, ніж звичайно, годинами невідривно дивився на Будду, чи взагалі у тому напрямі, а Марта щебетала й щебетала...

Але Марта одружилась і була поза нашим засягом. Морока тяжко пережив її втрату. Кілька місяців він не виходив з похоронного підприємства, і я вже думав, що він зовсім зрікся суєти цього світу, пройнявшись містикою — як от сьогодні він цілком нежданно з'явився, повен радості й оптимізму.

Ми пішли по широкій, пропахлій бензиною, вулиці до найближчого ресторану, і аж тут Морока розповів мені про причину своєї несподіваної візити. Кілька тижнів тому в похоронне бюро зайшли дві жінки — мати й дочка — в справі вже давніше померлого родича. Їм хотілося наново вдєкорувати надмогильник небіжчика, і цю справу доручили Мороці. Художник знаменито виконав доручення: по дводенній праці над ним з найсуворішим дотриманням усіх жіночих побажань та інструкцій, надмогильник сяяв повним спектром веселки. Скінчивши працю, Морока цілковито резонно зазначив, що лежати під таким надгробником не тільки не тягар чи трагічна повинність, а навпаки — приємність. Це було якраз те, чого бажали жінки, і з того дня Морока став у їх домі постійним, улюбленим гостем, якого шанували не лише за талант, а й за увагу, яку він, як і личить справжньому джентльменові, вділяв самотнім дамам.

Досить скоро Морока зауважив, що з кожною черговою візитом до своїх дам образ Марти, перед тим надзвичайно чітко, мов китайським тушем, окреслений в його уяві, щораз більше проймався туманом, розтавав у перспективі, а на його зникаючому тлі проступали знайомі контури молодшої із дам, Аліси.

Аліса не була такою гарною, як Марта, не вміла ні модерно вдягатись, ні сидіти в заздалегідь обдуманій позі на канапі, недбало курячи й погойдуючи досконало окресленою ніжкою у модній найлоновій панчосі, не вміла й говорити на складні філософські теми — але було в ній щось безпосередньо-шире, поетичне, наївне, і це відразу зауважило мистецько-гостре око Мороки. Вона не намагалась шукати якихось нерозкритих ідей чи не з'ясованих ніким глибинних імпульсів у його творах, але любила їх прямолінійно й безкритично. "Ах, яке це гарне, — говорила вона, розглядаючи художникові шкіци, — яке чудесне! Як це ви так можете, пане Мороко? А які розкішні квіточки, наче справжні! А цей котик, здається, що він ось-ось м'якне!.. А чому ви не намалювали біля нього ще й мишку, пане Мороко?"

До цього виливу захоплення неодмінно приєднувалася така ж зичлива до художника і не по віку екзальтована Алісіна мати, і коли пізно вечорами Морока повертався зі своїми шкіцами додому, в його вухах золотими дзвіночками бриніли голоси обох прихильниць, особливо голос Аліси. Його мистецьке самолюбство упивалося беззастережним визнанням, тріумфувало, і я зовсім не посуджую

за це мого внаменитого приятеля, бо кого ж з мистців не підносить на душі і кого не заслїплює похвала, особливо з жіночих уст?

Незабаром засяг компліментів на адресу Морочинної творчості поширився, включивши в свою орбіту і особу самого художника, як людину і персональність. Це було логічно й послідовно, бо ж творчість кожного мистця є виявом глибинних, найінтимніших вібрацій його серця і нерозривно зв'язана з його людською особистістю. Неможливо було любити Морочині шкіци, не любивши його самого, його темних, мов осінні калюжі, очей під кострубатими бровами, його жилих рук і всього того, що творило властивого Мороку, включно з виляючим рудим капелюхом і плащем анархічного крою. І тому все це стало в Алісиній хаті об'єктом якщо не адорації, то в кожному випадку глибокої, відкрито демонстрованої симпатії. Коротше кажучи, життя художника складалося так, що під його ногами, мов крижини навесні, розтавали всі підвалини містицизму.

“Розділене горе — пів горя; розділена радість — подвійна радість”. Не пригадую, де я чув цю мудрість, але, мабуть, вона керувала Морокою, коли раннього ранку він біг до мого житла, щоб хатично розповісти все це мені, а головне, щоб запросити мене, як найближчого свого друга, від імени Аліси, на обід. Певна річ, я не був знайомий ні з Алісою, ні з її матір'ю, але це не мало істотного значення, бо Морока вже встиг представити мене уяві своїх дам, як свого роду вундеркінда. Я не міг відмовити Мороці, і рівно о 12-й годині, як бажали того Морочині поклонниці, ми постукали в двері їх житла.

Нас зустріли з такою приголомшуючою привітністю, що я відразу розгубився. І Аліса, і її мати, одна одній наперебій, почали запевняти мене в своїх найкращих почуттях, в симпатії й повазі до моєї особи. Вони навіть злегенька докоряли мені, немов я ігнорую їх — хоч це був явний нонсенс, бо як я міг ігнорувати те, чого не знав? Їм здавались надзвичайними мої фейлетони, мої статті, які приносив їм Морока, мій, між іншим невмілий спосіб зав'язувати краватку, мій плащ і черевики. Так званий добрий тон, якого вперто вчили мене вдома, велів відповідати на люб'язність ще виразнішою люб'язністю, але в цій зливій неочікуваних мною і нічим не вмотивованих компліментів була така фальшива, поцукрована сентиментальність, таке нестерпне фарисейство, що я не міг здобутись ні на яку відплатну чемність. І коли я сів до столу, я вже знав, що мені не смакуватиме ніяка страва.

Я нерішуче взяв до рук ножа й виделку, щоб покласти щось на тарілку, щось легке й стравне, аби відбути цей обід і скорше відійти. Всякі страви стояли на столі, і я вагався з вибором.

— Які в вас делікатні руки, пане Ломачко, — промовила Аліса, кокетливо примружуючи очі.

Мої руки здригнули. Я завжди ніяковів, коли до мене приглядались, особливо до рук, що від фабричної роботи потемніли до підозрілості. Я хотів сховати їх під стіл, але це було б, мабуть, смішно. Щоб не виявити свого замішання, я рішуче нако-

К. Бульдин.

Віолончелістка. (Берельсф).

лов на виделку чималий шмат печінки, тобто те, чого я вкрай не люблю. Викривши свою помилку аж тоді, коли печінка вже була надкушена, я похнюпився ще більше, бо ж не міг я покласти мій кусень назад. А тимчасом Алісу заливала повільний ентузіазму:

— Як це гарно, що ви прийшли, я ніколи не бачила живих письменників! Зверніть увагу, як чудово шелестить бузок у нас за парканом, яке сьогодні надзвичайне небо!

Я люблю бузок і всякі інші дерева й квіти, люблю небо і зорі й місяць, але не люблю, коли мені звертають на них увагу, та ще й в такий гіпертрофічно-екзальтований спосіб. Чейже сам я маю очі, щоб бачити, і почуття, щоб відчувати. До того ж я чудово розумів, що цей ентузіазм нещирий, бо не могла ж Аліса справді захопитись миршавим щоденно баченим нею бузком, чи понурим сьогодні небом. Просто дівчині хотілось виявити перед нами свою чулу до краси душі — і вона робила це, як уміла. Я ще раз саможертвенно вкусив печінку і промовчав.

Але Аліса не промовчала моєї безсловесної відповіді, як не промовчала також і її мати. Очевидно, моє мовчання було сприйняте жінками, як гідна всякої похвали скромність, бо вони з подвоєним

ентузіазмом почали хвалити надзвичайну гідність, з якою я тримаюсь за столом, спосіб мого кусання печінки, мідну, вже доволі безформну, застіжку на моїй краватці і все, що стосувалось до моєї бідолашної особи. Я сидів, мов на гарячому вугіллі. Невідомо, скільки мусів би я терпіти цю нечувану люб'язність, якби не маловажний, навіть трохи несерйозний, але рятівничий для мене випадок.

Морока дуже шанував перець. Він уживав його навіть до таких страв, які ніяк не смакували з перцем, наприклад, яблучний кисіль чи пудінг. Але в кожного свій смак, то чому ж не міг би мати свого особливого смаку такий оригінальний індивідум, як Морока? Всі, що знали художника, вже звикли до його кулінарних традицій і не виявляли жодного здивування. Отож і цього разу Морока почав так щедро і розмашисто приперчувати якусь страву, що я не витримав і чхнув.

Зайво говорити читачеві, як неприємно, коли чхнеш у товаристві дам, та ще й до того за столом. Я несказано зніяковів і гречно, як умів, почав просити вибачення.

— Але ж просимо, пане Ломачко, на здоров'я! Ви так мило чхаєте! — сказала, прояснівши по-смішкою, Аліса.

— Надзвичайно сердечно чхаєте, — підтримала Алісу її мати.

Я відчув, що неминуче мушу чхнути вдруге і, щоб запобігти цьому, поспішно вийшов у коридор. Не пам'ятаю, чи я чхнув, чи таки стримався — але й донині чітко пам'ятаю, як я вхопив свій плащ і вискочив на вулицю. Кілька кварталів я пробіг так, якби за мною справді хто гнався. Нарешті зупинився, щоб перевести подих, і ще раз глянув на гостинний дім, з якого шойно вийшов. Я побачив, як з його дверей вискочив надзвичайно розгублений Морока і спішив у мій бік.

— Що сталося, тебе образили? — стривожено спитав він, підійшовши ближче.

— Ні, — сказав я, все ще тяжко переводячи подих, — не образили. Навпаки... Надзвичайно гостинні люди... Але ж і куртуазія. Я ще ніколи не зустрічав чогось подібного!

— Так, — згодився засмучений Морока, — куртуазія справді тее... гіпертрофічна куртуазія!

І ми мовчки пішли дорогою. Я скося поглядав на Мороку. Він здавався цілком пригнобленим. І раптом наші погляди зустрілись. Не можу пояснити докладно, що я прочитав у розумних очах Мороки під кострубатими, наче справжні стріхи, бровами, не знаю, що побачив художник у моїх очах, але ми раптом підморгнули один одному і весело зареготали. А можливо нічого особливого й не було в наших поглядах, можливо нам здалося смішним саме визначення, що його вжив для шойно пережитої гостини швидкий на спостереження художник:

“Гіпертрофічна куртуазія!”

Істинно, люблю вас за те, що не вмієте жити нині, ви — вищі люди! Бо так, як ви живете — ви ще живете найліпше!

Ф. Ніцше.

С. РОМАНОВИЧ

Спокій у сім'ї — щастя сім'ї

(До питання, яка повинна бути ідеальна жінка)

У вільній пресі Заходу багато пишеться про ідеальні подружжя, про передумови спільного щастя, про те, які властивості повинна мати дівчина чи хлопець, щоб їх шлюб був успішним, при чому велике значення надається тому, з яких родин і соціальних груп походять партнери (“бекграунд”, що за українською приповідкою означає: яке коріння, таке й насіння), під якою зіркою народились і т. д. Однак ніхто ще не дав дефініції, яка повинна бути жінка чи чоловік, щоб стати ідеальним? Такого визначення не зроблено, бо збірного ідеалу в природі не існує. Кожна людина сама шукає свого власного ідеалу. Закохана пара, вступаючи в шлюб, твердо переконана, що їхній ідеал знайдено. Наскільки вони мали рацію, покажуть майбутні довгі будні родинного життя, бо міцність подружжя базується не на жіночій статистиці (виміри швидко змінюються) і не на філософії Арістотеля чи Кантівській теорії “чистого розуму”, а на взаємному розумінні, пошані, тактовності, повсякденній турботі про сім'ю. Коротше кажучи — опріділенія любови дуже широке.

Одне незаперечне: щоб знайти ідеал, чи вірніше, щоб сподобатись своєму партнерові, люди намагаються бути чи виглядати ліпшими. В цьому полягає істина чару (краса, одяг, велич душі, манери, знання, характер, працьовитість і т. д.), бо всім людям властиве вибирати завжди все ліпше. До їх послуг, зокрема для жінок, розбудована в усьому світі величезна промисловість, що плекає їх красу і привабливість. Питання, як стати ідеальним, щоб сподобатись обраному евентуальному нареченому, хвилює не лише жінок на Заході, але й на Сході, зокрема в Советському Союзі. Плекання краси, манери вважалося там раніше за майже каригідне. Ще кілька років тому одну советську артистку, що приїхала на кінофестиваль до Лондону, кореспонденти запитали про її статистику. Вона з обуренням відповіла, що в СССР міряють і важать лише худобу.

Доба “коекзистенції” принесла великі зміни в цьому напрямку. Питання, якою має бути ідеальна дружина, дебатуються навіть на шпальтах преси, що раніш було не до подумання; вважалося це моральним збоченням капіталістичного світу.

В журналі “Огоньок”, ч. 10 за березень 1960 р. вміщено статтю Варвари Карбовської під назвою “Ідеальна жінка”.

“Один чоловік, який мені дуже сподобався, — пише 22-річна студентка Катя М., — але якому я, звичайно, цього не показую, сказав мені: — Я одружуся, коли зустріну свій ідеал.

Я спитала: — А який у тебе ідеал?

Він здвигнув плечима й відповів: — Я покищо не знаю.

Ви розумієте, що мені було дуже прикро чути від нього таку відповідь: він покищо не устійнив,

Український Робітничий Союз

ОДНА З ПЕРЕДОВИХ БРАТСЬКИХ І
ДОПОМОГОВИХ УКРАЇНСЬКИХ УСТАНОВ
В АМЕРИЦІ І КАНАДІ.

Понад 24.000 членів — сім мільйонів майна — два мільйони надвишки. Модерні і догідні роди забезпечення — низька членська вкладка — надзвичайна допомога. Допомога у випадку хвороби й каліцтва, безробіття та іншого нещастя. Допомога студіюючій молоді — стипендії — семінарі — спорт — дитячі підприємства — літні табори.

ТИЖНЕВИК “НАРОДНА ВОЛЯ”

виразник української демократичної
і державницької думки.

УКРАЇНСЬКИЙ РОБІТНИЧИЙ СОЮЗ

всеукраїнська установа — гордість української спільноти в Америці і Канаді. Він об'єднує всіх американських і канадських громадян українського роду без огляду на їхнє релігійне вірування, територіальне походження і політичне переконання.

Вступайте в члени Українського Робітничого Союзу. Пишіть до Головної канцелярії на адресу:

UKRAINIAN WORKINGMEN'S ASSOCIATION

440 Wyoming Ave., Scranton, Pa., U. S. A.

нею були на з'їзді. Вона виступила з доповіддю, а мені хотілося сказати сусідові справа і зліва: “Це промовляє моя жінка, це моя Ньюра на трибуні!” Далі філософує: “Таж роля жінки найголовніша у домашньому спектаклі. Якщо жінка захоче, вона буде позитивною героїнею все життя, і тоді не налюбуеться, і від усього серця присвоїш звання — заслужена жінка. А якщо не схоче, — зіпсує всю п'єсу, мало того, порве декорації і обклає негарними словами глядача...”

Анонімний автор надіслав цинічну відповідь: “Ідеальна жінка повинна бути не лише з фізичного і морального боку, але й з матеріального. З цієї точки зору мене ніхто не зіб'є. Що цікавіше: купувати жінці шубу, чи констатувати факт, що наречена має два своїх власних плащі? Турбуватись про квартиру, чи в'їхати до молодої жінки на все готове? Самому працювати на всю сім'ю, чи щоб уся сім'я працювала на тебе? Крім бездоганної вродливості, обов'язково повинна бути висока освіта і жіноча гордість на випадок розводу. щоб з гонором відкинула аліменти і виховувала дитину на свій рахунок. І ще один пункт: щоб не пильнувала мене, куди я їду, скільки пропиваю і з ким зустрічаюся. Оце мій ідеал, якому я можу відповідати взаємністю.”

Студент першого курсу написав: “У мене змінюються ідеали, і я не можу дати собі з цим раду. Я часом нагадую собою Агафью Тіхоновну з “Женітьби” Гоголя: “Якби зуби Лілі та прикласти до

який у нього ідеал, але в кожному випадку, це не я! Тоді я почала питати у подруг, якою, на їх думку, повинна бути ідеальна жінка. Одна дівчина сказала мені: — Жінка повинна бути обов'язково гарною! Великі очі, пишне волосся, струнка фігура, тонка талія — не більше шістнадцяти сантиметрів... Взагалі вона намалювала свій власний образ, і ні слова про моральне обличчя. Це ж саме питання я поставила іншій дівчині. Вона не була гарною, але була надзвичайно здібною. Ця дівчина відповіла: — Жінка повинна бути розумна. Тоді я навела їй приклад із життя: наш професор-хемік розвівся з дуже розумною жінкою й оженився з такою інфузореєю, що навіть соромно. Зовсім втратив авторитет в наших очах. Невже він знайшов свій ідеал в цьому простому одноклітинному організмі з лляними кучерями на голові?”

Щоб відповісти на це скомпліковане питання, редакція розіслала листи-запити до, насамперед, мужчин, бо їх думка є дуже вирішальною в цьому випадку.

Подаю деякі характерні фрагменти з їх відповідей на питання, якою повинна бути ідеальна жінка.

Демобілізований підстаршина гвардії Н. Петров відповів словами А. С. Пушкіна:

“Мой идеал теперь — хозяйка,
Да щей горшок...”

І далі додав: “Я хочу, щоб вона мене любила, про все інше я сам потурбуюсь”, і запевнив, що через певний час у них “буде щаслива сім'я”.

Один учений написав:

“За моїм глибоким переконанням і після двадцятирічного досвіду, жінка повинна бути мовчазною...”

Характерну відповідь дав лікар:

“Можливо Вам здаватиметься дивним, але я вважаю би свою дружину ідеальною, якби вона не мала свого обличчя всякими дурницями і не їла цитрин із сіллю...”

Далі лікар з гарячцю зазначає, що вона не лише сама це робить, але й радить іншим, а ті в свою чергу передають її поради своїм подругам з додатком: цих засобів уживає жінка лікаря такого-то... “Що стосується обличчя, то вона маже його сметаною, олією, дріжджами, білком з яйця, соком бруквини, капустяним росолом, голуб'ячим пометом, обкладає шматками сирого м'яса, обмиває пивом, натирає листям лопуха і т. д. і т. д. Показує мені книжку, в якій є дещо з цих порад. Я кажу їй: зверни увагу: олія — для сухої шкіри, а білок — для жирної. А вона відповідає: у мене ніс жирний, а чоло сухе. І, будь ласка, не вчи мене, ти терапевт і абсолютно не розумієшся у лікарській косметичі.”

А ось слова поета: “Жінка повинна бути терпелива”.

Агроном прислав фотографію своєї жінки і пише: “Це моя жінка. Вона зоотехнік, у минулому — доярка. Якби передо мною поставили найкращих кіноактрис (хай вони мені вибачать) і запропонували, як в опері “Князь Ігор”: “Якщо хочеш — першу-ліпшу з них вибирай!” — я сказав би: “Велике спасибі вам за заботу о людині, але мені нікого не треба, крім моєї Ньюри...” Одного разу ми з

носа Іри, та взяти дещо з невимущености Люди, крім цього додати фігуру Свети... тоді б я зразу рішився... Ще одно: щоб їздила на ковзанцях, як Стеніна, і танцювала, як Рябиніна... Якщо це не пройде в мене, то ліпше не женитись, щоб не робити самого себе і других нещасливими... Мама каже, що це властиве моему вікові. Але до якого часу може це продовжуватись?..."

Як бачимо, різні люди і різні ідеали.

В чому ж тоді полягає гармонія подружнього життя, яке ми звикли називати сімейним щастям?

В. Карбовська наводить, як приклад, лист однієї жінки, що дає частково відповідь на поставлене питання, відповідь, з якою не можна не погодитись.

"Я не уявляю собі мужчину, який би заздалегідь намалював, запроєктував в уяві свій ідал і зробив розрахунки, як будувати родинне життя. Життя будують удвох. Треба будувати його з ліпшого матеріалу. При першому знайомстві партнери завжди намагаються показати себе з ліпшого боку. Біда в тому, що це показується лише при перших знайомствах, а потім усе ліпше зберігається для інших, для гостей, для святкових днів, а в будні для самих себе залишаються заязовані думки, розхлябані почуття і зношені брудні слова. Нічого з цієї гнилизни не можна вносити до родинного життя. Сім'ю треба будувати з милою душею. Насамперед треба закладати міцний фундамент взаємного пошанування. Інакше при першому невеликому землетрусі вся будова рухне. Турбуватися про те, щоб якнайбільше було світла й тепла. Якнайбільше сонця! Ідеальна жінка — це завідувача домашньою системою. Похмурі дні по можливості треба виключати. Ніщо не псує так сімейного життя, як хмарні світанки, сльозиво-дощові вечори і ночі з градом докорів та взаємних образ. Подобається вам гарна погода в метеорологічному розумінні? Переносить її в своє буття. І тоді ніколи не доведеться вам місити болото у глибоких калошах і шарпатися від запалення душі."

Серед українців за причину заламання подружжя

часто ставиться: не зійшлись характерами. Це не зовсім так. Ось що пише в цій справі кандидат педагогічних наук І. Синиця ("Україна", ч. 20 за жовтень 1960 р.):

"Чи потрібно, щоб чоловік і жінка були в усьому схожі? Сімейне життя в таких людей було б одноманітне, нецікаве. Найкраще, коли вони не повторюють, а доповняють одне одного. Треба тільки кожному знати особливості характеру, звички, смаки, думки іншого — зважати на них, коли це, звичайно, не суперечить нашій моралі. Треба всіляко дотримуватись такту в сімейних стосунках. Що це означає? Коротко, це звичка так поводити себе в сім'ях, щоб навіть мимоволі не образити когось із своїх близьких, не поставити їх у незручне становище. Тим більше не може бути й мови про навмисні образи, які взагалі неприпустимі в стосунках між нашими людьми... Натякнув чоловік дружині на хиби її характеру, не вибачився, не припинив тягучої мовчанки, нерозважно підігрів жіночі ревності — і сім'я втрачає спокій.

На роботі в колективі співробітників ми часто користуємось такими словами, як "вибачте", "прошу", "будь ласка", "дозвольте" тощо, а вдома про них чомусь забуваємо. І дуже погано робимо. Адже сім'я — це теж невеликий колектив найближчих нам людей...

Такі нагадування (неприємних речей — С. Р.) завжди псують настрої, а настрої — це здоров'я, це наша сила і наша радість...

На безтактовність безтактовністю не відповідають, навіть у стосунках з чужими людьми. Зрозуміло, що зовсім уникнути суперечок у сім'ї не завжди вдається. Але коли вже суперечка виникне, треба поводитись особливо тактовно, не переходити на особисті образи... Спокій у сім'ї — щастя сім'ї. І цей спокій треба всіляко берегти. Коли обое в подружжі будуть уважні одне до одного, тактовні в стосунках між собою, то для них не страшні ніякі ускладнення, ніякі непорозуміння..."

Отака життєва мудрість.

Олександр КОВІНЬКА

«Ти б так ховав, як я ховав...»

(3 советського побуту.)

У кожному населеному пункті єсть пошта. А на кожній пошті єсть ошадкаса. Факт.

Так ото ми їдемо в хорошому автобусі і по хорошій дорозі. Гомонимо.

Розповідає сусіда зліва:

— Приїхав чоловік з ярмарку та й хвалиться жінці:

— Жінко! Ти знаєш, який у нас кум дурень?

— Що? Може, менше від тебе випив?

— Ти все: випив... випив! Не даси чоловікові слова сказати. Кум — роззява!

Що ж таке: чоботи загубив чи шапку?

— Та ні, не це. Приїхали ми ото на ярмарок. Стали.

Розпругаємось... Кум не встиг розпругатися, як у його зразу ж ранком і гроші витягли.

— А в тебе що — ні?

— Е!.. У мене?.. У мене витягли, так аж вечером...

— А чого ж вони гроші в ошадкасу не понесли? — питають сусіди.

Е!.. Чого!.. Не було тоді ошадкас. І палаців культури не було. І доярки на піаніно не гралн. І не їздили, пішки ходили. А тепер, конешно... Худо-бідно, сіла на самгнұла педалями, і аж вітерець у вухах лопотить...

**

Їдемо — радіємо. Радіємо, бо багатіємо.

— Усьо єсть, — каже симпатичний сусіда. — Зайдіть

Дещо з астрономії

у любу хату, одно вдовольствіє. І радіо, і електрика... І усякі шафи, шифоньєри... А що вже дівчата отих платів та зеркалів понакупували. Куди ваше діло. Як вам сказати: і біля столу єсть, єсть і на столі. Звиняйте, не стісняються люди. Білий хліб на стіл кладуть... І до хліба, конешно, єсть що поставити. І вже не без того... Щоб і не той... Як той казав: "Суха ложка рота дере..."

У дорозі як у дорозі. Усякі розмови бувають. Розмовляють — хто й що придбав. Хто й що продавав і куди гроші ховав.

Одна тітонька радила — найкраще гроші ховати в пазуху. Сховаєш у пазуху, ніякий трясці не стукне в

Друга тітонька таємничу схованку, в надійному місці, що ото там відкрився філіял ощадкаси...

ці винайшла: присохраняйте, каже грошки нижче ложечки. Жоден чорт туди не долізе.

— Долазять, кумо! Їй-богу, халамиднюга і там нащупає. Ось послухайте мене, стару. Послухайте та й подумайте. Вигодували ми підсвинка. Путяще порося викохали. Повезли в Зінків і продали. Сьогодні пішов четвертий місяць, як продали. Мій Юхим і каже: "Явдохо! Понеси гроші на пошту, положи в ощадкасу".

— Геть, — кажу, — не баїкай казна-що! Ось де в мене каса!

Узяла, вгорнула гроші в ганчірочку, скрутила вузликом і мотузочком прив'язала нижче ложечки... Затяглася, вибачайте, аж дихати стало важко. Зеленої неділі зібралися ми й поїхали з донькою в Полтаву на базар. Фасонні черевники купити. Чого я, дурочка, хоч половину не здала в ощадкасу. Як на мене в ту годину що набігло. Не здала і край. Отак з повним вузликом і поїхала. Ходю по базарі та — лап! Ходю та мац! Чи на місці. А якийсь шибеник і видивився. Кружляє біля мене й кружляє. Щоб ти, — думаю, — кругом світу кружляв! Ходив він, ходив, та як рвоне за мотузку — пропав підсвинок! З душі вихопив... Рвонув, сатанюка, думала, що й пупа підірвав...

— Чуєте ж, вчора удосвіта моя сваха стала на порозі та як залемтусь:

— Люди добрі! Рятуйте! Телиця з полив'яного глечика виплигнула!

— З глечика? Тю!..

— Хоч тюкайте, хоч дивуйтеся, а я вам сущу правду кажу. Продала сваха телицю. Хороша телиця була, у тілі. Свасі б оті гроші та й понести в ощадкасу. Дак ні — запхнула в глечика. Засунула і поставила в погрібнику поміж сметаною, поміж молоком. А воно, видно, розпрокляте, нюхало сметану та й нанюхало — телиця лежить... За хвоста та навтікача...

А симпатичний сусіда:

А я, щоб ніякого сумління не було, яка де копійка не взялася, туди її, в ощадкасу. Щоб не було, як тому "Ти б так ховав, як я ховав..."

***

Дак ото ми й кажемо:

— Бережіть гроші в ощадкасі! Зручно. Надійно.

Часто аналіза буває засобом, щоб відчутти в деталях огиду до того, що можна терпіти без відрази як ціле.

Жити з кимнебудь — це своєрідна аналіза, що призводить до тих самих наслідків.

Поль Валері.

В теперішні часи, коли штучні сателіти Землі виїшли поза межі людської фантазії, коли міжпланетні подорожі стають дійсністю, астрономія починає займати місце між передовими сучасними науками, а число аматорів, яке ще кілька років тому було зовсім незначне, тепер дуже зросло.

Астрономія вивчає рухи, будову й розвиток небесних тіл та їх систем. В старі часи по сонцю означали час, по положенню Місяця міряли довші проміжки часу, за допомогою зірок мореплавці визначали напрям. Цим же цілям служить астрономія і в наші дні. За положення зірок визначається час із точністю до однієї тисячної частини секунди, за допомогою зірок і сонця визначається місце перебування корабля чи літака. За допомогою астрономії можна устійнити точно деякі історичні дати, наприклад, у "Слові о полку Ігоревім" згадується про повне соняшне затемнення; цього досить, щоб докладно встановити дату цієї події (1185 р.).

Як кожна наука, так й астрономія має власну історію розвитку, свої власні теорії.

Колись люди вірили, що зірки прикріплені до скляної сфери навколо нашої землі, та що кожного вечора ангели їх засвічують; були й інші теорії — напевне всі чули про те, що світ немов би держиться на черепахах, або про могутнього Атласа, що тримає земну кулю на своїх плечах. Однією з відомих теорій про соняшну систему була теорія Птолемея із II ст. до народження Христа, це була т. зв. геоцентрична теорія, згідно з якою Земля була центром всесвіту, а зорі, сонце й інші планети рухались навколо неї. Ця теорія додержалася до XVI ст., аж поки відомий астроном Коперник (1473 — 1543) не сформулював своєї теорії, згідно з якою Земля та інші планети рухаються навколо сонця — це т. зв. геліоцентрична теорія. Свою теорію він базував на довгих і уважних спостереженнях. Хоч він твердо вірив у правдивість своєї теорії, все ж таки довгий час не наважувався виступати з нею відкрито, боячись гніву церкви й папи.

Інший відомий астроном у ті часи був Йоганес Кеплер (1571 — 1630). Його знані закони про рухи небесних тіл ще й дотепер вважаються одними з підставових законів астрономії.

Приблизно в той же час Галілео Галілей (1564 — 1642) винайшов перший телескоп, яким зроблено великий поступ у науці астрономії, він перший побачив гори на місяці, відкрив чотири супутники Юпітера, побачив планету Сатурн. Всі закони астрономії у ті часи були побудовані тільки на чисто обсерваційних засадах, і для того, щоб ствердити їх, доказати математично, потрібно було великого генія Ісаака Ньютона (1643 — 1727). Він перший математично доказав вірність законів Кеплера, відкрив закон всесвітнього тяжіння. За допомогою цього закону відкрито безліч нових зірок і планет. Також цікаво зазначити, що при допомозі закону всесвітнього тяжіння вдалося відкрити нові планети Нептун й Плутон.

У XIX ст., згідно із математичними підрахунками, виявилось, що планета Уран не рухається по своїй орбіті згідно за попередніми обрахунками. Хоч які малі були відхилення, все ж таки астрономи не могли із цим погодитися. Були здогади, що планета Уран мусьт притягатися якимось іншим небесним тілом, і незабаром

місце розположення нової планети, а при допомозі телескопу цю нову планету виявити. Так само у 1930 році, при допомозі математики, вдалося американському астрономові виявити останню планету сонячної системи — Плутон.

Притягання небесних тіл наглядно бачимо на припливах й відпливах у морях і океанах. Припливи на Землі у більшості спричинені притяганням Сонця й Місяця.

Одним із завдань астрономії є визначення віддалей до планет і зірок. Найпростіший спосіб визначення — тригонометричний, або, як називається в астрономії, паралактичне зміщення. Віддаль міряється при допомозі двох знаних кутів і одної сторони. Хоч теоретично спосіб цей простий, але в практиці важкий до здійснення, якщо два кути й довжина основи пропорційно малі. Наприклад, віддаль до найближчої зірки, Альфа Центаврі, становить 4,3 світляних років (світляний рік — віддаль, яку пройде промінь світла за один рік, при швидкості 300,000 кілометрів за секунду), цей кут, беручи орбіту Землі навколо Сонця, як довжину підстави, становить 15 секунд — кут, під яким можна бачити grubину сірника на віддалі 500 футів.

Для дослідження небесних тіл уживається багато різних інструментів, найголовніші з них — це телескоп і спектроскоп. Телескоп побільшує, а також збирає багато більше світла, ніж людське око, й тому можна бачити об'єкти, яких не видно людським оком.

Спектроскоп уживається для дослідження хемічного складу зірок, планет та інших небесних тіл. За допомогою спектроскопу можна дізнатися про хемічний склад атмосфери інших планет і сказати, чи життя, подібне до земного, там можливе.

Тому, що Земля є лише однією планетою нашої сонячної системи, варто б ближче познайомитися з іншими планетами нашої сонячної системи.

Першою найближчою планетою до Сонця є Меркурій, слідуємою — Венера. Обидві планети, з огляду на своє положення у системі планет, мають фази, подібні до Місяця. Венера оточена густою атмосферою, тому телескопічне дослідження її досить трудне. Обидві планети не мають своїх супутників.

Слідуємою планетою є Земля (всі ми знайомі з нашою матір'ю Землею), далі за нею — Марс. Марс наближається до Землі на 35,000,000 миль. Марс має два супутники, Фебос і Дуймос. Фебос має діаметр лише 15 — 20 миль, і обертається навколо Марса за 7,5 годин. Діаметр Марса у два рази менший від земного. Марс цікавий тим, що має атмосферу, придатну до життя). У певні пори року на Марсі видно зеленуваті плями (правдоподібно рослинність), а також полярні шапки. Деякі вчені вірять, що на Марсі мусить бути життя — може не в такій формі, як на Землі, але принаймні мохи, лишайники, а можливо навіть і мікроорганізми.

Четвертою з черги планетою є Юпітер — одна з найбільших планет сонячної системи, має об'єм у 1,300 разів більший, ніж Земля. Юпітер дуже швидко обертається навколо своєї осі, приблизно за десять земних годин, тому що швидкість обертання така велика, Юпітер сплюснутий у полюсах. Юпітер має дванадцять супутників, чотири навіть можна побачити через добрий далековид.

Найцікавішою планетою є Сатурн, він цікавий тим, що має кільце навколо екватора, grubина якого становить приблизно десять кілометрів. Кільце складається з

твердого, але дуже дрібного матеріалу. Сатурн має дев'ять супутників-місяців.

Уран і Нептун дуже подібні до Юпітера, хоч значно менші, перший має п'ять, а другий два супутники. Останньою планетою є Плутон, навіть у найбільший телескоп він виглядає, як малесенька зірка.

Між планетами Марсом й Юпітером рухається безліч малих планет, так званих астероїдів. Найбільший астероїд — Церер — має діаметр приблизно 500 миль, інші мають діаметр менший, ніж одна миля.

До сонячної системи належать також комети. Комети рухаються за законами Кеплера. Деякі комети є постійними відвідувачами сонячної системи, інші з'являються лише раз і зникають назавжди.

Цікаво, що наша сонячна система належить до туманности Галактики, або, як ми часто називаємо, Молочного Шляху.

Щодо віку нашої сонячної системи є кілька теорій, найбільш цікавою теорією, підтвердженою математичними підрахунками, є теорія розпаду урану або інших елементів. Обрахунки показують, що Земля існує 3,000 — 4,000 мільйонів років, правдоподібно, що вік сонячної системи трохи довший, а вік всесвіту набагато більший.

З уваги на закон зберігання енергії й матерії виходить, що всесвіт вічно існував і вічно буде існувати, одні види енергії переходять в інші, матерія з одної певної форми перетворюється у іншу, а згідно з теорією Айнштейна — матерія й енергія тотожні, отже матерія, перетворюючись в енергію і навпаки — є вічною.

І на закінчення — питання яке цікавило й тепер цікавить людство, про постання, а також про можливість життя на інших планетах.

На жаль, на перше питання, тобто про постання життя, відповісти не так легко.

Щоб відповісти на питання, чи можливе життя на інших планетах, мусимо звернутися до біологів. Усі ми

КНИГА, НЕОБХІДНА В КОЖНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ЕНЦИКЛОПЕДІЯ УКРАЇНОЗНАВСТВА

Видає:

НАУКОВЕ ТОВАРИСТВО ІМ. Т. ШЕВЧЕНКА
НАЙКРАЩИЙ ПОДАРУНОК ПРИ КОЖНІЙ

I, II, III — перша, загальна частина (ЕУ/1),
цілість у трьох томах; наклад на повному
вичерпанні, ще тільки в ціні дол. 60.00

1, 2, 3, 4, 5, 6, — друга, словникова
частина (ЕУ/2)

цілість у шести томах; ціна в передплаті:
дол. 50.00 (полотно), дол. 60.00 (півшкіра);
після появи четвертого тому дол. 75.00
відповідно дол. 90.00.

Ближчі інформації уділяють і гроші
приймають місцеві і крайові представники або:

SOCIETE SCIENTIFIQUE SEVCENKO
27, rue des Bauves, Sarcelles (S. et O.)
France

знаємо, що кожна речовина, жива чи мертва, складається з атомів. Можна було думати, що відповідні атоми існують лише на Землі. Наукові дослідження показали, що ті самі атоми існують і на Сонці, зорях і в міжпланетних просторах. Цікаво зазначити, що газ гелій був уперше відкритий на Сонці (звідки походить його назва), а згодом удалося знайти його і на Землі; цікаво також, що на інших планетах атоми знаходяться пропорційно у такій самій кількості, як на Землі; це піддає думку про створення світу з якогось спільного ядра.

З огляду на те, що такі самі атоми знаходяться на інших планетах, зірках, виникає думка, що хемічні закони, за якими вони сполучаються, мусять бути і на інших планетах такими самими, як на Землі. З цього виходить, що певні атоми при сполучі утворюють лише певну молекулу. Спеціальну роль у житті грає вуглець, тому що він має здатність до більшої кількості сполук, ніж інші елементи. Органічні сполуки можна поділити на три групи: вуглеводні, товщі й протеїни. Всі ці сполуки дуже складні й вибагливі до температури, во-

логости й т. п.

З цього виходить, що для життя необхідна відповідна температура. Далі — для життя потрібний кисень. Тіло кожної живої тварини перебуває постійно в стані росту, постійно виконує працю. Для праці потрібна енергія; енергія дістається від окисдації вуглецю. Інший складник, потрібний для життя — це вода у формі рідини чи газу. Жодне насіння, спори ніколи не розвинулися в сухому місці, вода є головним складником наших клітин. Багато газів мають негативний вплив на розвиток життя.

Отже, з усього сказаного виходить, що життя могло б існувати лише на Марсі й Венері, більш правдоподібно на Марсі.

Можна сподіватися, що геофізичний рік, який скінчився не так давно, разом з теперішніми дослідженнями у міжпланетних просторах принесе нам багато цікавого матеріалу й відповідь на питання, що турбували людські уми вже багато століть.

Є. КАЛЬМАН

М. ВЕРЕС

МУЗИЦІ

Туман осінній в далині,
А довкруги берези голі,
Не грай, музико, більш мені
Оцих "ча-ча" і "рок'інролів".

Я хочу рідних, свіжих нот,
Мелодій сонця і простору
Моїх вітчизняних широт,
Моїх степів і косогорів.

Я прагну пісні моря нив,
Ноктурну юного, палкого,
А ти своє "ча-ча" завів,
Таке банальне та убоге.

Обрид мені тромбонів звук,
Фермати їхні порожнечі,
Візьми но скрипку ти до рук
І в цей понурій грудня вечір
Жвавіш по струнах пролети,
Зігріє душі холодне лоно
Акордом ніжним теплоти
Далеких, рідних небосклонів.

Та де тобі! Не знаєш їх —
Пісень сторін, що я покинув,
Пісень жагучих, чарівних,
Пісень моєї України.

Вони, як я, тобі чужі,
То ж грай, музико, що захочеш,
Хай люди в'ються, як вужі,
До диких "па" такі охочі.

Мене ж твоя не вабить гра
І не беру дівчат до танцю,
В цей вечір знову до Дніпра
Думками лину я вигнанця

І душу знов сповняє спів
Не цих убогих "рок'інролів",
А пишних жит, левад, степів
І верб зелених на Хоролі...

Грудень, 1959 р.

Вісті з України

ВАРШАВ'ЯНИН ПРО КИЇВ

В ольському місячнику "Магазин Польскі" (ч. 11 за листопад м. р.), що появляється у Варшаві, знаходимо репортаж про сучасний Київ. Ось деякі цитати:

"Щоденно від 5-ої рано сторожки миють хідники гідрантами. Протягом дня змивають брук кількакратно поливальні авта. Мабуть, немає тут вулиці без дерев. Кияни хваляться, що на кожного з них припадає 16 квадратних метрів зелені!

Рухливий Хрещатик — головна вулиця Києва — короткий, має лише півтора кілометра, але зате імпонує своєю шириною: хідники 14-метрові, їздня 26-метрова. Рух. На хідниках — натовп, як у нас на Алеях під час книжкового ярмарку.

Щоб поладнати найважливіші справи, не треба входити до крамниці. В кіосках і на візках, уставлених вздовж Хрещатика, можна купити цукор, макарони, консерви, солодоші, печиво...

Автомати з содовою водою — що 20-25 метрів. Спеціально "завтоматизовані" крамнички з овочевими соками. Соки — знамениті, хоч відносно дорогі. Асортимент великий. Соки виноградні, мандаринові, яблучні, помідорові, а найкращий — темночервоний з гранати. В крамницях і на вулиці — автомати з тістечками, пірижками. Зіпсованих автоматів ми не бачили.

Киянки вищі на 8-10 сантиметрів від пересічної варшав'янки і значно грубіші. Сильно заокруглені форми

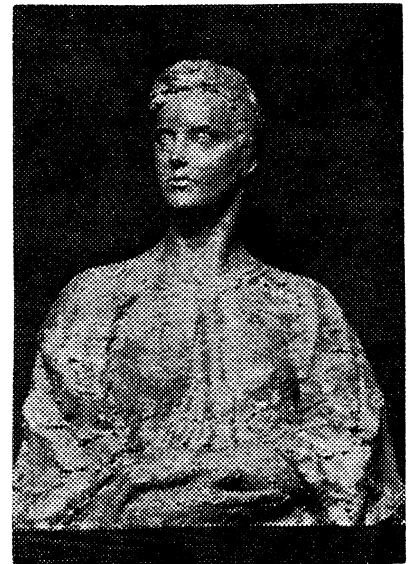
є тут обов'язуючим ідеалом жіночої краси.

Модні декольте. Сукні довші від варшавських. Черевики на низьких каблучках або на стовпцях. Немає фарбованого волосся. Дуже мало шмінкованих лиць. Деякі жінки злегка підмальовують губи і брови. Жінки не курять — не випадає!

Мужчини ходять у кольорових клітчастих або в білих, вишитих українським узором сорочках, випущених на штани. Багато носить солом'яні капелюхи.

Парфуми. Сильні. Парфумуються жінки, чоловіки, бабусі і підлітки.

Вечорі в опері — парада! Крім шовків власних, шовки і грезети

С. Литвиненко.

Гетьманівна.

китайські, мережива німецькі, шпильки чеські, угорські та італійські.

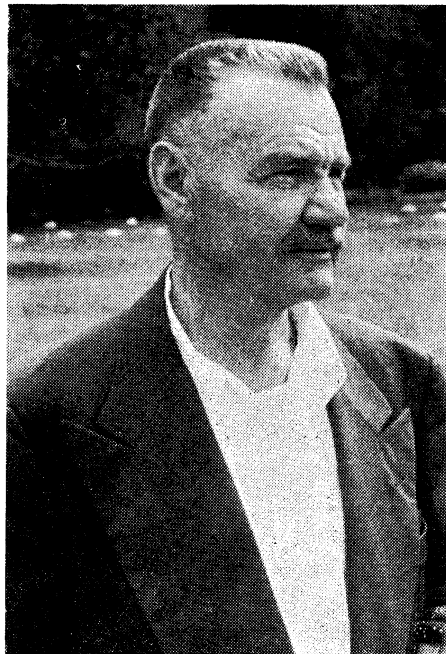
О 24 годині на Хрещатику рух не наче вдень. Крамниці з промисловими товарами відкриті до 21 год., харчові замикають о 23. Натовпи молоді. Кияни вертаються з театрів і кін без поспіху. Гуляють. Танцюють у парках над Дніпром. Відпочити встигнуть. Установи, інституції, деякі магазини починають працюю щойно між 9 і 10 ранку."

ТАНЦЮВАЛЬНЕ МИСТЕЦТВО

Балетмайстер Павло Вірський на шпальтах журналу "Мистецтво" стверджує, що танцювальне мистецтво в Україні незвичайно розвинулося, а окремі гуртки досягли професійного рівня. Це виявилось під час останнього республіканського огляду мистецької самодіяльності, в якому взяло участь 1.579 танцюристів у хороших національних одягах. Вони показали обрядові, побутові та ігрово-сюжетні танці з їх чудовими присядками, обертанням у присядці та в повітрі, стрибками, поворотами тощо. Однак Вірський критикував такі помилки, як гонитва за ефектовними "трюками" від чого танці втрачають національний характер і кольорит, а також засудив запозичування рухів з танців інших національностей. Народний танок — це рід мистецтва, далеко від політики. Тому советська пропаганда, не маючи можливості використати його для своїх цілей так, як інші роди мистецтва, не дуже гальмує його розвиток. Навпаки, вона хоче зв'язати до фолклорних рам усе українське балетне мистецтво, бо це вкладається в план Москви звести культуру України до провінційного рівня.

АВТОГРАФИ ПИСЬМЕННИКІВ

Заходами Державної публічної бібліотеки при Академії Наук вишла в Києві книжка п. з. "Опис автографів українських письменників XIX і початку XX століття". "Опис" подає інформації про понад 800 автографів-рукописів: в якому архіві чи музеї вони зберігаються, який їх стан, де були вперше опубліковані й под. Рукописи українських письменників зберігаються здебільшого в Києві, Львові, Харкові й Одесі. Вони великою мірою допомагають вивчити творчість письменників, їх життя і проблеми. В I томі описано автографи Гулака-Артемовського, Г. Квітки, Шевченка, М. Вовчка, Федь-

Проф. І. Гончаренко, довголітній діяч в ділянці виховання Юного ОДУМ-у, під час вакацій у оселі Глен Спей.

ковича, Старицького, Нечуя-Левицького, Мирного, Грабовського, Франка, Коцюбинського, Лесі Українки, Тесленка, Кобилянської та Васильченка. На тлі занедбання пам'яток української культури з "ласки" північного окупанта, поява "Опису автографів" є все таки цінним виданням.

У СЕЛАХ НЕМАЄ ЛІКАРІВ

"...Зустрічаються ще в нас села, де немає лікарів або їхню посаду займають люди, не гідні цього благородного звання. Тим часом деякі дипломовані спеціалісти прогулюються тротуарами Житомира, Києва... Вони погоджуються продавати навіть газову воду, аби не виїжджати з центру..."

Так ісмсомольська "Молодь України" одним невеликим виступом сказала правду про велике: в українських селах під московсько-більшевицькою займанщиною немає лікарів. І що в ті села наявні лікарі не хочуть з міст їхати, бо вони відповідно не забезпечуються житлом і платнею.

Ось про це Підгорному треба було сказати на Генеральній Асамблеї ОН, а не обвинувачувати інших у колонізаційній політиці.

ПОДВОЙМО

**ЧИСЛО ПЕРЕДПЛАТНИКІВ
"МОЛОДОЇ УКРАЇНИ"
У II 10-ЛІТТЯ!!!**

3 листів до Редакції

Шановні Друзі!

Останнім числом "Молодої України" Ви примушуєте мене взятися за него. Ставите питання рубка. Чи видавати журнал для старшої одумівської молоді чи для доросту? Звичайно, журнал і надалі має бути журналом, як і до цього часу, для старшої молоді, бо ж постанови керівних органів ОДУМ-у, як мені відомо, не змінилися. Для доросту є "Веселка" і "Соняшник", і ці журнали мають бути для них перехідними етапами. Якщо ж юнаків не зацікавлено до цього часу українською мовою й українською традицією, то й "Молода Україна", знизивши свій рівень, їх однаково не зацікавить. Але знаючи членів Юного ОДУМ-у, я наслідуюся твердити, що вони незабаром переберуть від нас працю з ще більшим захопленням, як це ми робимо тепер. І нам немає чого падати духом. Наша організація має великі перспективи на поліпшення праці, і то коштом доросту, який ми мусимо якнайскорше організувати і належно підготувати. Але мусимо попрацювати, і в цьому напрямкові мусить допомогти нам "Молода Україна".

Коли між редакцією "Молодої України" та читачами-одумівцями буде краща співпраця, то — я вірю — в скорому часі Ви дістанете відповіді на всі питання, поставлені Вами в кінці "Слова до нормальної молоді". А журнал тримайте на такому рівні, щоб ми підтягалися до його стандарту, а не щоб журнал знижувався до стандарту читачів. Тоді він буде для нас і цікавий, і корисний.

З привітом,

О. Коновал, Чикаго.

До Редакції "Молода Україна".

Шановні Добродіі!

Пересилаю Вам \$4.00 на передплату Вашого журналу, а \$1.00 на пресовий фонд.

Бажаю Вам багато успіху в Новому Році, щоб Ваш журнал зацікавлював і приєднував до української справи всю нашу молодь.

З товариським привітом,

С. Гаєвська, США.

До Адміністрації "Молода Україна".

Вельмишановний Пане!

Ваш журнал хороший. Я з приємністю пропоную його для передплати тим нашим людям, з якими зу-

З ОДУМІВСЬКОГО ЖИТТЯ

РІЧНІ ЗБОРИ ФІЛІЇ ОДУМ-у
В БОФФАЛО

У кінці минулого року філія ОДУМ-у в Боффало відбула свої річні збори, на які прибув перший заступник голови Головної Управи в США **Василь Пономаренко**.

Голова філії ОДУМ-у коротким словом відкрив збори та запропонував вибрати президію, до якої увійшли наступні члени філії: **Павло Опанащук** — голова, **Євген Филиппів** — заступник голови, **Катерина Михайленко** — секретар, а Василя Пономаренка під оплески запрошено в почесні члени президії.

Зі звіту голови філії видно, що за минулий рік філія не лише проробила чимало праці внутрішньо-організаційного характеру, але також брала участь у відзначеннях різних свят спільно з іншими українськими організаціями.

Філія придбала одумівський прапор і провела урочисте його посвячення. При філії існує струнна оркестра, існує відбиванкова дружина, яка тепер увійшла в склад американської ліги. Голова зазначив, що працювати доводилось тяжко, бо дисципліна членства не цілком задовільна. Та все ж філія здійснила намічені нею плани праці.

Фінансовий звіт склав фінансовий референт Андрій Опанащук. Зі звіту видно, що до каси філії прибуло за минулий рік \$930.76, а видатки становили всього \$446.90. Хоч членство й не сплатило всіх своїх членських внесків, проте сплата відсотків Головній Управі була зроблена повністю, в чому філія зайняла

друге місце після Клівленду. Філія Боффало допомагала реалізувати фотографії для придбання одумівського дому в Чикаго. На цю ціль вислано 25.00 дол.

Після запитів і дискусій Контрольна комісія внесла пропозицію уділити абсолюторію уступаючій управі.

Перед виборами нової управи з коротким словом виступив Василь Пономаренко. Він звернув увагу на загрозливе явище збайдужіння деяких членів, на відсутність організаційної дисциплінованості та закликав одумівців до пильної праці. Торкнувся він також питання створення Юного ОДУМ-у, придбання одностроїв і відзнак, а так само згадав про потребу більшої популяризації струнної оркестри, яка заслуговує особливого відзначення.

Після довгих дискусій, нову управу філії вибрано в такому складі: **ПАВЛО ОПАНАЩУК** — голова, **ВОЛОДИМИР ПОБИВАЙЛО** — перший заступник і референт зв'язків, **ПЕТРО МАКУХА** — секретар, **ЄВГЕН ФИЛИППІВ** — культ.-освітній референт, **АНДРІЙ ОПАНАЩУК** — фінансовий референт, **КАТЕРИНА МИХАЙЛЕНКО** — організаційний реф. і референт юнацтва, **АНАТОЛІЙ ОВЧАРЕНКО** — спортовий референт.

На зборах були присутні священики й гості — батьки членів ОДУМ-у.

Збори пройшли по-діловому, що є певною запорукою кращої праці в майбутньому.

Після зборів Василь Пономаренко провів нараду з нововибраними членами Управи філії та пообіцяв їм всебічну допомогу.

Присутній.

стрічаюся, а зокрема тим, які люблять українське друковане слово.

Свого часу я передав Вам декілька адрес нових передплатників, а цього разу пересилаю Вам гроші, мій Новорічний подарунок, на передплату журналу "Молода Україна" моїм хорошим друзям — родині В. М. Родоман.

З найкращими побажаннями,

А. Крамар, Канада.

До Адміністратора "Молодої України".

Шановний Добродію!

Надсилаю чек на \$4.00 — передплату на 1961 рік.

З привітом, **Д. Соловей Сейнт Пол, США.**

Вельмишановна Редакціє журналу "Молода Україна".

Долучаю поштовий переказ на \$5.00, з яких чотири долари на річну передплату, а один дол. на розбудову журналу "Молода Україна".

Борис Шерстюк, США.

До Редакції "Молода Україна".

Пересилаю \$5.00 на пресовий фонд "Молодої України" і бажаю всім працівникам журналу найкращих успіхів у Новому Році.

Ілля Журжа, Філадельфія, США.

Дорогий Пане Пишкало!

Журналу "Молода Україна" я довгий час не читав. Тільки зараз мав змогу перечитати одержані числа. Журнал зробив на мене гарне враження — він добре редагований. Матеріал свіжий, цікавий, зокрема поезії, оповідання та статті на літературні і мистецькі теми дуже цінні. Отже, прошу надалі висилати мені журнал на мою нову адресу.

Надсилаю для Вашого журналу мої два найновіші вірші.

Вітайте від мене редактора Б. Олександрова!

З дружнім привітом і щирою пошаною,

А. Легіт, Англія.

Дорогий Друже!

Будь ласка переглянь, чи серед передплатників "Молодої України" є І. Гречнів (його адресу подаю нижче). Якщо він не є передплатником, то я вношу річну передплату за нього, як мій новорічний подарунок для нього.

З дружнім привітом,

Є. Федоренко, США.

До Хвальної Редакції й Адміністрації "Молодої України".

Вельмишановні Панове!

Звертаюсь до Вас з проханням,

щоб видавництво "Молода Україна" надсилало безкоштовно один примірник журналу для нашої домівки.

Матимете найкращу рекламу.

З привітом,

Д. Завертайло, Чикаго, США.

Дорогі Друзі!

Висилаю поштовий переказ на суму \$157.00. 100 дол. — це наш філіяльний подарунок на пресовий фонд "Молодої України" з коляди. Решта грошей з розпродажу різдвяних карток, які були надіслані нам в минулому році.

Віriamo, що й інші філії ОДУМ-у США й Канади відгукнуться з конкретними відповідями в справі журналу "Молода Україна" і в цьому році ми отримуватимемо наш жур-

нал регулярно кожного місяця.

З одумівським привітом,

Ол. Коновал,

голова філії в Чикаго.

До видавництва "Молода Україна".

Ласкаво прошу висилати журнал "Молода Україна" з 1-го січня 1961 року на такі адреси (ідуть десять адрес нових передплатників).

Належну суму за передплату перешлю поштовим переказом.

В. Григоренко, голова філії ОДУМу в Нью Брунсвіку, США.

Шановна Редакціє!

Надсилаю грошового чека в сумі \$10.00 за залежність і продовження передплати.

З щирою пошаною,

Н. Тусюк, Торонто.

До Хвальної Адміністрації журналу "Молода Україна".

Ввічливо пересилаю Вам \$5.00 на рахунок передплати за Ваш дуже цікавий журнал "Молода Україна".

З великою пошаною до Вас і побажаннями найкращих успіхів у розбудові Вашого прекрасного журналу,

Ваш Д-р Юрій Мачук, Філадельфія.

До Редакції "Молода Україна".

Вельмишановний Пане Редакторе!

Посилаю Вам поштовий переказ на \$4.00 для поновлення передплати на журнал "Молода Україна" для п. Алли Остапчук в Німеччині.

З пошаною,

Г. Гордієнко, Філадельфія, США.

Хвальна Редакціє!

Долучаю поштовий переказ на п'ять доларів для дальшої передплати "Молодої України".

Бажаю Вам успіхів в Новому Році,

інж. М. Каплинський, Роземонт, США.

НА ПРЕСОВИЙ ФОНД ЖЕРТВУВАЛИ:

П. Вулгаїв, Чикаго, США	\$1.00
М. Клименко, Торонто, Канада	5.00
І. Журжа, Філадельфія, США	5.21
Б. Щерстюк, Чикаго, США	1.00
С. Гаєвська, Йонкерс, США	1.00
інж. М. Каплинський, Розмонт, США	1.00
І. Безкоровайний, Австралія	10.55
Філія ОДУМ-у в Чикаго з коляди	100.00

Т. Шкарупа, Клівленд, США	1.00
Г. Шнурко, Содбури, Канада	1.00
Філія ОДУМ-у Клівленд (коляда)	\$100.00
Філія ОДУМ-у в Трентоні (коляда)	40.00
Філія ОДУМ-у Торонто (коляда)	83.50
Філія ОДУМ-у Гамільтон (коляда)	24.00
Філія ОДУМ-у Мінеаполіс	25.00
Іван Ваць, Філадельфія	7.00
Олександр Харченко, Торонто	9.00
Іван Халява, Детройт	2.00
Григорій Попов, Детройт	1.00
Люба Худяк, Детройт	2.00
Борис Ставинський Асторія, США	1.00
Галина Кривуша, Філадельфія	2.00
Семен Лободенко, Філадельфія	3.00
Петро Гурський, Філадельфія	2.00
Іван Білецький, Філадельфія	1.00

НОВИХ ПЕРЕДПЛАТНИКІВ ПРИЄДНАЛИ:

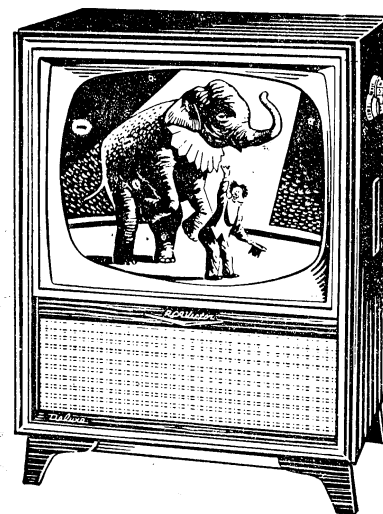
В. Григоренко, Нью Брунсвік, США	10
Євген Федоренко, Нью-Йорк, США	1
А. Крамар, Торонто, Канада	1
Іван Павленко, Ньюарк, США	1
Діп	2
Іван Лукаш, Портланд, США	1

Зауважені помилки:

Стор. 24, третя колонка, 5 рядок згори: Має бути. "за **перо**". Ставите питання... — далі за текстом.

На стор. 23-ій, у нотатці "Варшав'янин про Київ", перший рядок має бути: "В **польському** місячнику".

НАЙБІЛЬША УКРАЇНСЬКА КРАМНИЦЯ МЕБЛІВ

ROCHESTER
Furniture Co. Ltd.

423 College St., Toronto, Ont.

Tel. EM 4-1434

Тут знайдете великий вибір хатніх меблів, холодильників, газових та електричних печей, радіо-телевізійних апаратів та багато інших предметів домашнього устаткування по **НАЙНИЖЧИХ** цінах, на догідні умови сплати.

Зайдіть і переконайтесь в цьому самі.

Future Fuel Oil Ltd.

& GASOLINE SERVICE STATION

945 Bloor St. West, — Toronto, Ontario

Вдень: LE 6-3551 — Вночі: RO 2-9494

Перша українська фірма достави опалової оливи для домашнього та індустріального вжитку.

Чищення, направи та встановлення нових форнесів.

Обслуга протягом 24 годин.

Чистимо, форнеси і доставляємо

Опалову оливу.

Матимете повне вдоволення та першорядну обслугу

ALCO FUEL OIL CO.

Власник: Інж. О. ЮХИМЕНКО — Тел.: RO 2-5204

Друкують в друкарні "КИВ", 686 Річмонд вул. Торонто, Онт. Тел.: EM 3-7839

ВІДОМА В ТОРОНТІ

УКРАЇНСЬКА ДРУКАРНЯ

« К И Ї В »

з модерними, автоматичними машинами. Друкує книжки, брошури, часописи та всякі канцелярські й комерційні друки.

Замовлення слати на адресу:

KIEV PRINTERS LIMITED

686 Richmond St. West

Toronto, Ontario, Canada

Tel.: EM 3-7839

Робота чиста, швидко й солідно.